

LAISVĖ

Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second
class matter at the
Post Office of Jama-
ica, N. Y., under the
Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ — LIBERTY

Savaitinis

Jungtinėse Valstijose \$12.00
Kanadoje \$15.00
Kitur užsienyje \$15.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NR. 15

★ ★ ★ ★ ★

PENKTADIENIS, BALANDŽIO (APRIL) 10, 1981

OZONE PARK, N. Y. 11417

★ ★ ★ ★ ★

70-IEJI METAI

KRISLAI

engva įsivaizduoti
"Aš čia kontroliuoju"
Besimokinant iš masių
Ir vėl tas napalmas!

R. BARANIKAS

Lengva įsivaizduoti, kaip Dešynsis sparnas būtų reagavęs, jeigu pasikėsintojas prieš prezidentą Reagan būtų buvęs juoda; jeigu jis būtų buvęs kokios nors fanatiškos "ultra-kairios" grupuotės narys; jeigu jis būtų buvęs "hipis"; jeigu jis būtų buvęs ateivis iš, sakysime, Karibų...

Bet taip nebuvo. Jaunasis pasikėsintojas, pasirodė, turtingų republikonų sūnus, vaikas senų amerikiečių anglo-saksų kilmės, veikęs Amerikos Nacių partijoje, iš kurios jis buvo pašalintas, nes kaip psichopatas — net naciams atrodė per daug kraštutinis.

Iš šios tragedijos politinės košės niekas negalėjo padaryti, nors daug kas ir būtų norėję.

Visai trumpai po pasikėsimo prieš Reaganą valstybės sekretorius generolas Haig atsiskubino į Baltąjį Namą ir susijaudinęs ten susirinkusiems spaudos atstovams paskelbė, kad "Aš čia kontroliuoju", — kitaip sakant, vairas jo rankose.

Jis lyg pamiršo, kad viceprezidentas Bush pagal konstituciją perima prezidento pareigas. Jis taipgi pamiršo, kad antrasis iš eilės toms pareigoms perimti — po viceprezidento yra Kongreso pirmininkas-spykeris. Ir tik po jo seka valstybės sekretorius.

Spauda dabar bando tą dalyką užtušuoti. Esą, Haigas pasiskelbė esąs komandoje tik dėl to, kad Bushas tuo metu buvo ore pakelyje į Washingtoną, o Kongreso pirmininkas "dar neatvyko". Bet ankstyvosios žinios buvo teisingesnės. Iš jų paaiškėja, kad iš Haigo visko galima laukti.

Lenkijos Jungtinės darbininkų partijos (komunistų) centro komiteto plenumas pabrėžė, kad šalia kovos prieš antisocialistinius gaivalus, kurie žvejojia drumsčiuose sunkios padėties vandenynuose, komunistai turi vesti ir kitą kovą: už puoselėjimą masių pasitikėjimą partija, o tas pasitikėjimas turi remtis pačios partijos noru mokytis iš masių.

Tai pamatinė teisybė, kurios niekas negali paneigti.

Techniškai kalbant, žodis nepalmas yra vienas žodis tarp tūkstančių: jis apibūdina tam tikrą tirštą padeginančią medžiagą, kuri, paliesdama taikinį, sukelia ne sprogimą, o daugybę prilipusių liepsnelių, kurias labai sunku užgesinti.

Bet amerikiečių samonėje žodis nepalmas ne vienas tarp tūkstančių, o skaudžiai atmenamas, turintis giliai ypatingą reikšmę. Mat, Vietname napalmas buvo vyriausias teroro prieš civilinius žmones ginklas. Kur nereikėjo sprogimų, kur nereikėjo bombų, kur tik reikėjo terorizuoti žmones, napalmas

Buvęs ambasadorius apie JAV karinį pranašumą

Chicago. — Malcolm Toon, buvęs Amerikos ambasadorium Maskvoje nuo 1976 iki 1979 metų, pasakė kalbą 44-oje Chicagos Pasaulinės prekybos konferencijoje, kviesdamas realistiškai žiūrėti į santykius su Tarybų Sąjunga.

Keliems šimtams Chicagos aukštųjų biznio, bankų ir prekybos egzektivyvų Boon aiškino, kad Amerika negali sau leisti ignoruoti Tarybų Sąjungą. "Problema, prieš kurią mes dabar stovime, yra ta, kaip palaikyti santykius, nepastatius tautinio saugumo į pavojų" — tvirtino buv. ambasadorius.

Jis taip pat net kelis kartus užsiminė SALT II sutartį, kurią pasirašė prez. Carteris, bet nepatvirtino Kongresas. Boon manymu, prez. Reagano administracijos nusistatymas, kad tą sutartį reikia iš naujo perrašyti, esąs nerealistiškas. Jis pabrėžė, kad esąs faktas, jog Amerika negali turėti karinio pranašumo: "Mes negalime būti kariškai pirmaujantys, nes Tarybų Sąjunga to neieško. Viskas, ko mes galime viltis — tai tik pasiekti lygybę".

MALCOLM TOON

kaip tik tiko: numestas ant žmonių jis degino odą, deformavo žmonių veidus ir kūnus, palikinėjo biauarias neužgydomas žaizdas.

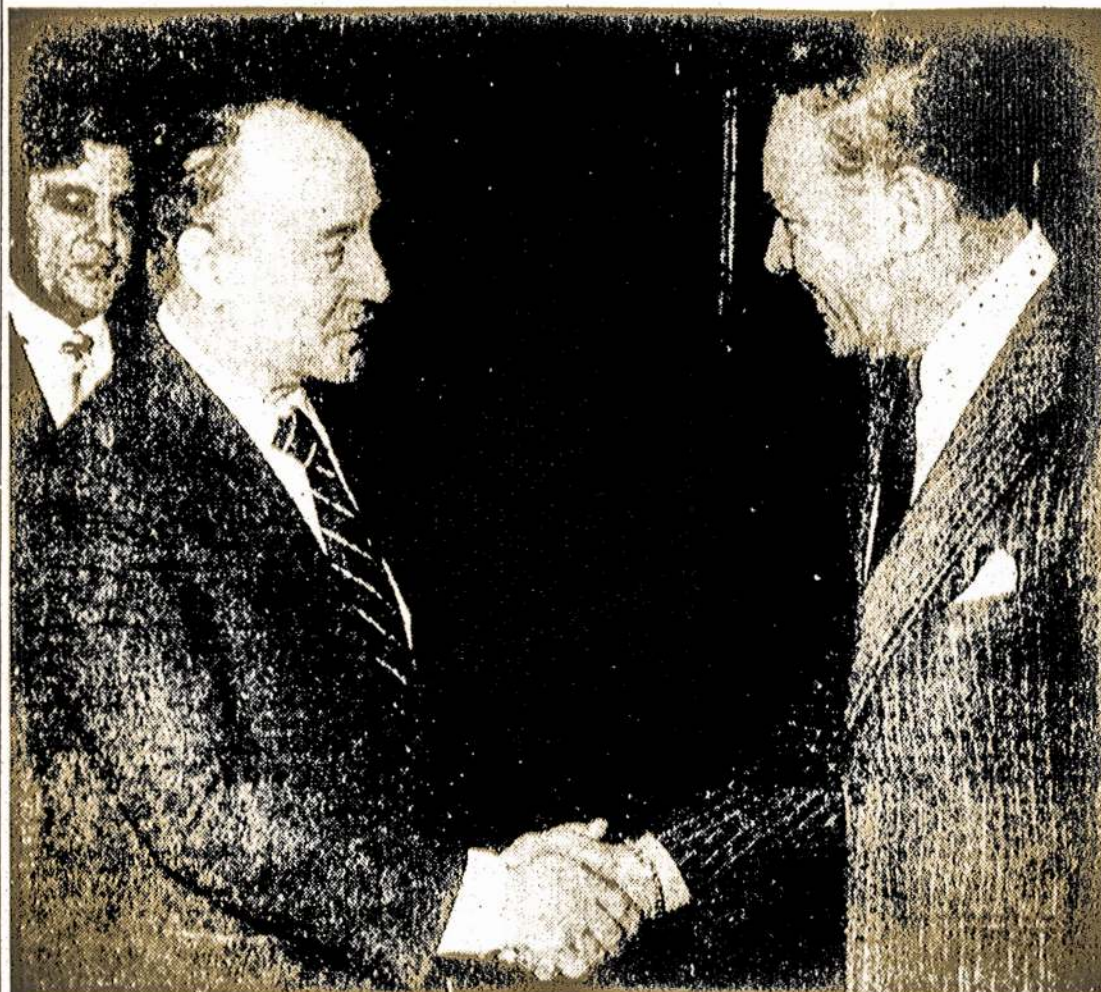
Nestebėtina, kad žodis nepalmas tapo lyg simboliu Amerikos imperilismo žvėriškumo prieš nelaimingą Pietrytinės Azijos šalį ir jos taikingus gyventojus. Nestebėtina, kad protestų laikais Amerikos pažangieji poetai vadino savo protestus "nepalmo poezijos vakarais", protesto teatrai — "nepalmo dramomis", dailininkai savo kolektyvinius protesto muralus "napalmo kolažais".

O dabar ir vėl nepalmas — naudojamas El Salvadore!

Azijos kosmonautai erdvėje! Taip, abu kosmonautai, kurie grįžo pavuvę savaitę tarybinėje erdvės stotyje Saliut-6, yra azijiečiai: mongolas Guragča ir tarybinio Uzbekistano sūnus Džanibekovas. TSRS taipgi lavins dešimt kosmonautų iš Indijos. Ir, kaip mes žinome, Tarybų Sąjunga į erdvę siuntė ir moteris.

Tegul apie tai galvoja rasiškai! Tegul apie tai galvoja vyriškieji šovinizistai!

Pažadėjo padėti Lenkijai

Lenkijos vicepremjeras Mieczyslaw Jagielski su Valstybės sekretorium Alexander Haig.

Washington. — Pereitą savaitę čia lankėsi Lenkijos ministro pirmininko pavaduotojas Mieczyslaw Jagielski ir susitiko su Reagano administracijos aukštaisiais pareigūnais, jų tarpe su viceprezidentu Bush ir valstybės sekretorium Haig, zonuodamas dirvą gauti finansinei pagalbai.

Po susitikimų, prez. Bush paskelbė, kad JAV paduos už lenkų zlotus Lenkijai \$70 milijonų vertės sviesto ir pieno miltelių. Tačiau nieko nepranešta dėl kitokios pagalbos. Buvo kalbama, kad Lenkija prašanti \$3 milijonų ilgalaikės paskolos iš JAV.

Iš Anglijos Lenkija norinti \$1 milijono paskolos.

Tuo metu, kai Lenkijos vicepremjeras lankėsi Washingtone, jau buvo aišku, kad Europos Bendrosios Rinkos agrikulūros ministrai nutarė Lenkijai parduoti \$216 milijonų vertės maisto penkiolika proc. žemesnėmis kainomis nei dabartinės kainos pasaulinėje rinkoje. Prancūzija pati viena pažadėjo 400 tūkstančių tonų kviečių, o kitos Europos šalys — \$800 milijonų paskolos. Spauda rašo, kad Lenkija šiuo metu Vakarų šalims esanti skolinga apie \$27 milijonus.

TRUMPAI

Varšuva. — Daily World korespondentas Conrad Komorowski praneša, kad Gdanske priimtasis Solidar-nosė unijos patariamiosios komisijos nutarimas atidėti streiką nenumatytam laikui buvo smūgis kraštutiniams elementams. Jie unijos narių gretose siekia išprovokuoti civilinį karą.

United Nations. — Jungtinių Tautų gen. sekretorius Kurt Waldheim savo interviu, duotame Kuvaito laikraščiui "Public Opinion", pareiškė, kad jis remias Tarybų Sąjungos iniciatyvą siekti teisingo Vid. Rytų krizės išsprendimo. Brežnevo planą jis vadino labai svarbia ir gilia studija. Persijos įlankos ginklavimas nieko gero nenešas tam regionui.

Madrid. — Šį penktadienį čia posėdžiaujanti vadinamo Helsinkio pakto valstybių konferencija išsiskirsto atostogų. Ketina susirinkti vėliau.

Bangkok. — Thailando generolo Sant Chitpatima vadovaujami jauni karininkai buvo nuvertę gen. Prem Tinsulalonda vienerių metų senumo vyriausybę, bet, karaliai palaikys gen. Prem, dabar patys suimti ir pasodinti.

Natal, Brazilija. — Tris savaites užtrukusios liūtos beveik izoliavo visą Braziliją šiaurės rytuose esančią Rio Grande de Norte valstiją. Kariuomenė buvo pašaukta padėti potvynio apsemtiems gyventojams.

United Nations. — Specialus britų komitetas prieš aparateidą pateikė dokumentines medžiagas, kad Pietų Afrikos anglies kasyklose nieko nepakitėjo per pastaruosius penkerius metus — kaip buvo, taip ir pasiliko nežmoniška sunkios sąlygos. Čia posėdžiauvo komisija, kuri surenka žinias gegužės 20-27 d. Paryžiuje įvyksiančiai konferencijai prieš aparateidą.

San Salvador. — Salvadoro Laivės Fronto atstovas spaudai pareiškė, kad chuntos kariuomenė, remiama JAV, pradėjo bombarduoti kaimus napalmo ir balto fosforo bombomis. Esą, specialūs JAV daliniai ("Žaliosios beretės") kovoja chuntos armijos eilėse. Chunta ima ir kariuomenę net trylikos metų berniukus.

New York. — Miesto meras Koch paskelbė naujas vandens naudojimo suvaržymo taisykles, kurios liečia vandens naudojimo suvaržymą pramonės įmonėms ir gyvenamiesiems namams, kur įvesta paskirų modelių oro vėdinimo sistema.

Philadelphia. — Devyniolika dienų užtrukęs miesto viešojo susisiekimo streikas pasibaigė laikiniu susitarimu, ir 400 tūkstančių šio miesto gyventojų užbaigė savo vargą, nes per tą laikotarpį turėjo patys savo priemonėmis keliauti į darbą. Bet, tuo pačiu metu streikuoti pradėjo priemiesčių susisiekimo vairuotojai ir mechanikai.

Gus Hall remia angliakasių

New York. — Gus Hall, JAV Komunistų Partijos gen. sekretorius, išleido pareiškimą, kuriame paremia angliakasių jų teisėtoje kovojė prieš vyriausybės ir didžiojo biznio machinacijas.

Jis sako: "Angliakasiai dar sykį atsirado priešakinėse linijose kovojė prieš korporacijas. Didžiule balsų dauguma atmesdami darbo sutartį, pasiektą tarp Bituminous Coal Operators Association ir United Mine Workers unijos, jie drąsiai pasisakė prieš įvairius apkarpymus, kurie taupymo ir reindustrializacijos vardu jau palietė darbininkus automobilių, pieno, kaučiuko ir daugelyje kitų pramonės šakų".

160 tūkstančių angliakasių atstovaujanti unija, kurios 68 tūkst. balsavo prieš, o tik 31 tūkst. už naująją darbo sutartį, dabar pasirėmėsi ilgai užtrukusiančiam streikui. Nariai pasipriešino prieš du tos sutarties punktus, kurie liečia pardavimą ir pernuomimą žemės ir po ja esančių anglies kasyklų.

New Yorko gėda

New York. — Manhattano demokratas, New Yorko valstijos senatorius Franz S. Leichter, kuris su kitais tyrinėja darbininkų išnaudojimą taip vadinamoje "prakaito šapose", balandžio 6 d. viešai apkaltino Sears kompaniją. Stovėdamas prie vienos tokių "šapu", 558 W. 258 gatvėje, senatorius parodė su Sears bilietuku dviejų dalių suknelę, kurią jo štabo žmonės nupirko Sears krautuvėje Paramus, N. J. Tos suknelės kaina — \$25, kai tuo tarpu fabrikantas ją krautuvei pardavė už \$3, o moteris, kuri tą suknelę pasiuvo, tegavo \$1.50. Pagal normalią tvarką, senatoriaus tvirtinimu, tos suknelės kaina galėjo būti tarp \$14-\$15, jei Sears būtų pritaikiusi mažmeninę kainą.

Senatorius "prakaito šapas", kurių vis kaskart didėja mieste, pavadino New Yorko "gėda". Tos pačios dienos TV laidos, pranešamos apie šį įvykį, skelbė, kad ir kitos didelės krautuvės, kaip Gimbels bei Macy's, taip pat pardavinėja "prakaito šapose" pasiūtus drabužius, kurie pagaminami sunkiausiomis darbo sąlygomis ir už mažiausį atlyginimą.

New Yorko senatorius Leichter rodo suknelę, pasiūtą "prakaito šapose" ir pardavinjamą Sears krautuvėse.

PREZ. REAGAN SVEIKSTA

Prez. Reagan su žmona Nancy savo pirmojoje nuotraukoje ligoninėje.

Washington. — Nežiūrint, kad paskutinėmis dienomis buvo pašokusi prez. Reagano temperatūra, George Washington universiteto ligoninės gydytojai tvirtina, kad prezidento sveikata taip gerėja, jog reikia tikėtis, kad dar šią savaitę jis gali būti išrašytas iš ligoninės.

Sako, buvo atsiradę komplikacijų prezidento plaučiuose. Toje vietoje, kur praėjo kulka, buvo susidarę tamsių šėšelių (kraujo krešulių), bet jie pamažu nyksta. Tai rodo, kad naujausia rentgeno nuotrauka.

Tuo tarpu esama bendro pasitenkinimo prezidento spaudos sekretoriaus James Brady sveikatos pagerėjimu. Pačioje pradžioje, kai jis besamones buvo atvežtas į ligoninę ir operuojamas ilgas valandas, buvo manoma, kad jo dienos suskaitytos ir net kai kurie TV korespondentai buvo pranešę apie jo mirtį. Bet dabar Brady sveikata taip gerėja, kad net patys gydytojai stebisi. Be žado išgulus keliadesimt valandų, Brady jau mato, nes

praėjo sutinimas, ir kalba; pažįsta žmones ir net padėjo gydytojui, kuris išėmė kulką iš jo galvos, kad: "Not a bad job, doc".

O tasai jaunuolis, naftos milijonierius vaikas John Hinckley Jr., kurio šūviai beveik pakirto Brady, sužeidė prez. Reaganą ir dar du policijos pareigūnus, vyriausybės psichiatro rastas sveiku stoti į teismą ir atsakyti už savo nusikaltimus. Federalinis teisėjas jo bylą pasiuntė didžiajam priekusijų teismui. Nusikaltėlio advokatai reikalauja, kad ir jų pakviesti psichiatrai padarytų savo tyrinėjimus.

Iš visos Amerikos ir užsienio kraštų suplaukė labai daug telegramų, linkinčių prezidentui veikiai pasveikti. Bet įdomiausi linkėjimą prezidentui atsiuntė Reagano vaikystės miestelio Dixon gyventojai, kurių net penki šimtai susirinko miestelio aikštėje, padarė masinę nuotrauką ir joje įrašė: "Get well Dutch". Reaganą taip pravardžiavo vaikystėje.

Amerikos spaudos ir kalbos "laisvė"

Washington. — Apgalvotas įžeidinėjimas jau tapo mėgiama Reagano administracijos priemone diplomatinuose santykiuose su Tarybų Sąjunga. Naujausia auka tapo Georgi A. Arbatov, žymus Tarybų Sąjungos amerikinių reikalų ekspertas. Jis Amerikoje lankėsi nuo kovo 25 d. ir buvo pakviestas dalyvauti Bill Moyers TV laidoje, balandžio 10 d. diskutuojant ginklavimosi klausimus, kartu dalyvaujant dar dviem kitiems tarybiniais specialistams ir trimis amerikiečiams.

Bet Arbatovo viza baigėsi pereiną sekmadienį, ir JAV Valstybės departamentas, kaip tvirtinama, su sekretoriaus Haig žinia, atsisakė tą vizą pratęsti. Esą, JAV pareigūnai negauna progos pasirodyti per Tarybų Sąjungos TV, tai nereikia duoti progos ir Tarybų Sąjungos pareigūnams dalyvauti JAV TV programose.

Arbatov, kuris lankėsi Atlantoje ir ten kalbėjo užsienio politika besidomintiems asmenims, visą tą reikalą palaikė "juokingu", o oficiali Tarybų Sąjungos spaudos agentūra Tass ta proga pagrįstai pasišaipė iš Amerikos spaudos ir kalbos "laisvės".

Dėl tokio Valstybės departamento žygio protestus pa-

Georgi A. Arbatov

reiškė sekretoriui Haig du amerikiečiai, kurie turėjo tuose debatuose dalyvauti. Tai Random House pirmininkas Robert Bernstein ir new-yorkietis advokatas Orville H. Schell, abudu JAV Helsinkio susitarimų vykdymo dokumentavimo grupės nariai.

Rema. — Siekdamas krikščionių vienybės, popiežius Jonas Paulius II pakvietė Romos ir Rytinių apeigų katalikus ir protestonus dalyvauti įvyksiančiose diskusijose. Popiežius išsiuntinėjo 23 pusi. laiškus vyskupams, kad jie atsiųstų savo atstovus birželio 7 d.

LAISVĖ

LITHUANIAN
WEEKLYPUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE
PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

ANTHONY BIMBA, Editor in chief

EVA T. MIZARA, Editorial Assistant & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year \$12.00	United States, per 6 months . . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year . \$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . . . \$8.00
Foreign countries, per year . . \$15.00	Foreign countries, 6 months . . . \$8.00

Nauja partija Britanijoje

Kraštutiniai dešinysis sparnas atskilo nuo Britanijos Darbo partijos ir sukūrė naują: Didžiosios Britanijos Socialdemokratinę partiją. Apie tuzinas darbiečių parlamentinės frakcijos narių nuėjo su atskalūnais. Naujosios partijos vadovybėje veikia bent trys buvę valdžios kabineto ministrai.

Naujosios partijos argumentas yra, kad Darbo partija, esa, pavojingai pakrypusi į kraštutinę kairę, kad Michael Foot vadovybė nuo partijos atstums svyruojančiuosius ir nuosaikiuosius balsuotojus, kad dabartinės darbiečių vadovybės nusistatymas link ginklavimosi ir NATO "padeda Sovietams" ir t. t.

Konservatyvė spauda naujosios partijos išdygimą sutiko su džiaugsmu, nors tą džiaugsmą bando slėpti. Priežastis aiški: konservatoriai dabar turi vilties, kad dešinieji socialdemokratai atskels nuo darbiečių bent dalį balsuotojų, kas iginas torius laimėti rinkimus ir likti valdžios balne. Tiesa, yra nuomoniu, kad socialdemokratai atims kiek balsų ir nuo torių, bet žymiai mažiau.

Kas iš to viso išeis? Statistiniai apklausinėjimai (Gollup Poll ir panašūs) rodo, kad šiuo momentu naujoji partija pralenktų ne tik darbiečius bet ir torius, kitaip sakant, ji laimėtų rinkimus kaip pirmoji partija šalyje. Bet niekas tai statistikai netiki. Gerai žinoma, kad, kai nauja politinė jėga pasirodo arenoje, ji turi tam tikrą patrauklumą ir pikantiškumą. Žmonės linkę galvoti, kad "gal reik juos išbandyti . . ." Bet praeis kiek laiko, ir naujoji partija per veiksmą ir nusistatymą turės parodyti savo tikrąjį veidą. Darbiečių vadovas Michael Foot jau pareiškė, kad atskalūnai faktinai yra torių sąjungininkai ir, kai priartės rinkimai, jie į parlamentą neišrinks nė vieno deputato. Ir ne tik Foot juos smerkia; nuosaikūs partijos centras, įskaitant didesnę dalį dešiniųjų darbiečių, kurie liko partijoje, taip vadinamus socialdemokratams pasmerkę.

Mums atrodo, kad atskalūnai dešinieji darbiečiai sudarys koaliciją, ir su laiku susilies su Liberalų partija, kuri tradiciniai Britanijoje yra centre — tarp torių dešinės ir darbiečių kairės. Ten jie ir liks ir nebus stipresni, negu buvo ar tebėra Liberalų partija.

Moterys pirmose gretose

Vakary Europoje vis labiau auga taikos ieškotojų judėjimas, judėjimas už valstybių nusiginklavimą, judėjimas prieš branduolinius ginklus, judėjimas prieš pasaulinę branduolinę katastrofą, judėjimas už žmonijos gyvasties apsaugą.

Nestebėtina, nes Vakary Europos kraštai yra didžiausiam pavojui. Vakary Vokietijos, Olandijos, Britanijos ir Norvegijos žmonės žino, kad jų kraštai paverčiami branduolinių ginklų sandėliais. Pavyzdžiui, Norvegijje 100,000 žmonių pasirašė po protesto petijomis prieš Amerikos branduolinių ginklų rikiavimą Norvegijos teritorijoje.

Taip pat nestebėtina, kad protesto prieš branduolinių ginklavimą pirmose eilėse darbuojasi moterys. Olandijos moterų judėjimas (NVB) apdengė viso krašto sienas, tvoras ir stulpus plakatais su sloganu "Uždrausti neutroninė bomba, — sulaukyti branduolinių ginklavimąsi".

Federalinės Vakary Vokietijos respublikos moterų organizacija Demokratinė Moterų Inicatyva išleido taip vadinamą "Krefeldo deklaraciją", kurioje reikalaujama, kad branduoliniam ginklavimuisi būtų pastotas kelias. Po deklaracija jau pasirašė šimtai tūkstančių žmonių. Už nusiginklavimą veikia ne tik kairiečiai ir pacifistai, bet didelė ir dalis socialdemokratų, nors tų, pačių socialdemokratų valdžia lieka ginklavimosi gretose.

Nors Sveicarija jau šimtmečiai kaip nedalyvavo jokiam kare, bet termobranduolinis karas neaplenktų ir jos; nei aukšti Alpių snieguoti kalnai nei krašto neutralumas Sveicarijos neapsaugotų nuo branduolinių sprogimų nuodų, jeigu užvirtų karas. Tad, ir ten auga judėjimas už taiką, ir ten vadovaujantiyoje vietoje veikia Sveicarijos "Moterys už Taiką".

Mūsų šalyje moterys tradiciniai ne tik veiklios visose taikos organizacijose, bet visa eilė jų organizacijų veikia kaip tik šioje srityje: kovoje už taiką. Ši kova yra pirmoji pareiga visiems padoriems žmonėms pasaulyje.

"Nutautinimo" klausimu

Vienas Amerikos lietuvių savaitraščių, rašydamas apie Lietuvos Komunistų partijos suvažiavimą, sako, kad . . . "Dauguma delegatų lietuviai . . ."

Lyg galėtų būti kitaip — juk tai partija krašto, kuriame mūsų tauta sudaro gyventojų absoliutę daugumą. Ar Tarybų Lietuvos istorijoje buvo atsitikimas, kada partijos ar Aukščiausiosios tarybos ar kokiame nors kitame rinkiniame krašto mastu sąstata nelietuviai sudarytų daugumą? Žinoma, ne, nes tai būtų buvę nenatūralu, nors žmonės ten renkami atsakingoms pareigoms atsižvelgdami į tautybę, o pagal užsitarnavimus.

Tad, kyla klausimas, kodėl ir toji Amerikos lietuvių spaudos dalis, kuri, nors nepritarlama Lietuvos ideologiniam keliui, supranta, kad nei kalbiniu nei kultūrinu atžvilgiais tauta nežūsta, visgi prie kiekvienos progos kaišioja nutautinimo baimę? Juk, jeigu po tiek dešimtmečių

Kas ką rašo ir sako

GAL BUS PIRMAS TOKS
LEIDINYS LIETUVIŲ
KALBA

Žurnalo "Svyturys" 6-ame numeryje uteniškis Mindaugas Stundžia didžiuojasi, kad jų paštui jau sukako net 150 metų, ir kad šios sukakties atžymėjimui tapo išleistas albumas.

Autorius rašo: "Praėjusių metų pabaigoje Utenos rajono ryšininkai šventė savo pašto atidarymo 150-metį. Pastatas buvo baigtas statyti 1830 metais. Jis dar ir šiandien stovi į Basanavičiaus gatvę, tačiau pagrindinės ryšių tarnybos prieš porą metų persikėlė į naujus daugiaaukščius rūmus.

Turinga uteniškių ryšininkų pusantro šimtmečio veiklos istoriją. Ruošdamiesi savo istaigos jubiliejui, į pašto darbuotojai kruopščiai surašė. Aktyvi kraštotyrininkė, pašto operatorė-brigadininkė Bronė Udrienė surinko daug įdomių praeities faktų, o ryšių mazgo viršininkas Voldemaras Džiuvė paruošė albumą apie naujųjų rūmų statybą. Tad atskleiskime įdomesnius puslapius . . . Ne kartą Utenos senajame pašte (čia buvo ir nakvynės namai) buvo apsiestojes pravažiuodamas lietuvių poetas A. Baranauskas . . . Devynioliktojo šimtmečio antroje pusėje uteniškių paštas buvo didžiausia miesto istaiga, korespondencijai ir keleiviams vežioti čia turėta apie 50 arklių . . . 1854 metais pro Uteną praėjo tuomet tiesta Peterburga — Varšuvos telegrafo linija . . . 1918 metais pašte atidaroma telefono stotis . . . 1919 metų balandžio 23 dieną Z. Angarietis ir K. Cichovskis iš Utenos pašto pasiuntė telegramą į Maskvą V. Leniniui.

Apie šiuos bei kitus įdomius faktus ir pasakoja ryšininkų metraštis."

IŠ TIKRŲJŲ YRA
KUO DIDŽIUTIS

Tarybų Lietuvos "Valstiečių laikraštis" kovo 28 d. žiniutėje "Tūkstantinis koncertas" su pasididžiavimu rašo: "Tūkstantąjį koncertą surengė Vilniaus pedagoginio instituto studentų dainų ir šokių ansamblis "Sviesa".

Praėjo ketvirtis amžiaus nuo pirmojo šio ansamblio pasirodymo. Daugelis jo buvusių dalyvių dabar, dirbami įvairiuose mūsų respublikos kampeliuose, skiepija meilę dainai ir šokiui savo mokiniam. Kai kurie iš tų mokinių dabar patys, tapę studentais, dalyvauja ansamblyje.

"Sviesos" dainų ir šokių ansamblis daug kartų keliavo po gimtąjį kraštą, po broliškas respublikas, aplankė vis šalies miestus-divyrius. Gražia tradicija tapo kasmetinės "Sviesos" išvykos 16-osios lietuviškosios divizijos kovų keliais."

Lietuvos kultūra (to paties laikraščio pripažinimu) ne tik išsilaikė, bet bujoja, kodėl nebūti logiškiems, objektyviems, ir rašyti taip kaip galvojama ir kartais kalbama?

Bush ir Haig

Prezidentas Reagan paskelbė, kad viceprezidentas Bush taps vyriausioju patarėju "vidaus ir užsienio nacionalinio saugumo klausimais". Tuoj atsiliepė valstybės sekretorius Haig: ne, jis to neprileisias, nes jis, kaip užsienio reikalų ministras, yra vyriausiasis patarėjas užsienio politikos klausimais. Haig taip ipykė, kad Reaganas išsigando ir apsivertė aukštyn kojomis: paskelbdamas Bushą vyriausioju, jis nemanęs, kad Haigas savo srityje neliks vyriausioju . . .

Kodėl jie taip pešasi? Atrodo, kad Haigo baisus kovingumas neneša lauktų rezultatų. Pasaulis neišsigando. Vakary sąjungininkai nuolat signaluoja Washingtonui, kad Haigą reikia pažaboti. Reaganas bandė, — bandė ir išsigando. Bet jis turės bandyti ir vėl ateityje.

NORS KARTA
NEKALTINA IR
NEŠMEIZIA KOMUNISTŲ

Chicagos marijonų "Draugas" kovo 26 d. laidoje žinioje "Protestai dėl paramos Salvadorui" su paantrašte "Paminėjo arkivyskupo mirties metines", rašo:

San Salvador. — Antradienį Salvadore buvo minimos metinės nuo populiaraus arkivyskupo Oscar Arnulfo Romero nušovimo jam atnašaujant Mišias. Nors jo budeliai nebuvo sugauti, manoma, kad ji puolė dešinieji teroristai. Sukilėlių vadovybė buvo sukakties proga paskelbusi vienos dienos karo paliaubas. Salvadoro Katalikų Bažnyčia organizavo metinių pamaldas visame krašte.

Salvadoro komunistų vadas Chafik Handal pareiškė Beirute, kur jis yra Palestinos Išlaisvinimo Demokratinio Fronto (komunistinės palestinios Išlaisvinimo Demokratinio Fronto (komunistinės palestiniečių grupuotės) svečias, kad tik Amerika atsakinga už įvykius Salvadore. Liaudies jėgos kariausiančios, kol Amerika sustabdys visą ekonominę ir karinę paramą Salvadoro chuntai, pasakė Handal.

Protesto žygiai antradienį įvyko ir visoje Amerikoje. Buvo organizuojamos pamaldos, budėjimai, bado streikai. Mitinguose kalbėtojai pabrėžė, jog Salvadoras bus "antras Vietnamas". Columbi universitete svarbiausia kalbėtoja mitinge buvo Barbara Ehrenreich. Paskutinią kartą ji Columbijos unte kalbėjo 1968 m. gegužės mėn. Studentai protestavo tada prieš Amerikos išvėlimą Vietname.

Columbijos profesorė Sally Guttmacher pasakė mitinge, kad studentų judėjimas 1968 m. padėjo užbaigti Vietnamą karą. Dabar vėl atėjės laikas veikti.

Ohio valstijoje Salvadora žygiai prasidėjo sekmadienį ekumeninėmis pamaldomis. Vėliau buvo eisenos su plakatais ir vėliavomis. Daug matėsi raudonų plakatų.

Michigane Ann Arbor universitete apie 500 žygiavo protesto žygyje prie federalinės valdžios pastato. Pusę demonstrantų sudarė studentai, kuriuos organizavo Beth Kaimowitz, jauna studentė. Kongrese lėšų pakoimitis 8-7 balsais patvirtino vyriausybės reikalaujamas lėšas Salvadora ekonominei paramai, prieš kurią buvo pasakyta daug kalbų, lyginančių Salvadorą su Vietnamu.

Valstybės departamentas pabrėžė, kad ekonominė parama Salvadorui sieks 126 mil. dol., o karinė — 35 mil. dol. Parama išreiškia JAV vyriausybės pasitikėjimą, kad Salvadora vyriausybė išsprės šalies problemas, pasakė William Dyess."

SVEIKATAI PAVOJINGAS
IPROTIS, PRIEŠ KURĮ
REIKIA KOVOTI

Žurnale "Mokslas ir gyvenimas" (2-1981 m.) straipsnyje "Iprotis, ar narkomenija?" gydytojas Thomas Stanikas rašo:

"Žmogaus elgesys dažnai būna keistas ir sunkiai suprantamas, ypač kai daro žalą žmogui bei visuomenei ir išplinta tarsi kokia pikta epidemija — jokiais priemonėmis tada negalima jos atsikratyti. Vienas tokių šiuolaikinio gyvenimo paradoksų yra rūkymas, tapęs tokiu kasdienišku ir įprastu, kad šiandien daugelis net ir nerūkiančiųjų laiko jį normaliu dalyku, savotiška suaugusiųjų elgesio norma. Bet argi galima laikyti norma savęs žalojimą, lėtą savizudybę, net jeigu tai daro ir daugelis suaugusių žmonių?

Sis sveikam protui nesuprantamas faktas rodo, kad žmonių psichologija nuo Kolombo laikų nedaug tepasi keitė, o pats rūkymas ir dabar nesuprastas ir netiesingai vertinamas. Koks tai reiškinys, kas verčia žmones rūkyti, kokia tabako dūmose slypinti galia milijonus žmonių pavergia visam gyvenimui?

Laikas bėga, viskas keičiasi, keičiasi ir nuomonė apie rūkymą. Pastaraisiais metais mokslas pateikė tiek faktų apie rūkymo keliamą pavojų visuomenės sveikatai (MG, 1980, Nr. 4), kad jau baigiamas susitarti dėl rūkymo kaip ligos vertinimo kriterijų, ir jis bus įtrauktas į ruošiamą Tarptautinės ligų klasifikacijos devintąjį leidimą. Tada bus aišku, kada rūkymą laikyti narkomanija, kada ne, ir nereiks tiek daug apie tai kalbėti. Tai pristabdys rūkymo plitimą. Žymaus amerikiečių specialisto D. Horno (D. Horn) nuomone, efektingos kovos galima tikėtis tik tada, kai visuomenė pradės laikyti rūkymą ne tik nedingu, bet ir socialiai nepriimtiniu, smerktinu elgesiu. Narkomano vardas nėra labai garbingas ir save bent kiek gerbiantiems žmonėms tai gali padėti nepradėti rūkyti arba rūkymo atsakyti. Tačiau artimiausioje ateityje dar negalima tikėtis esminių pasikeitimų. Žmonių mąstymas inertiškas, samonė šviečia lėtai, ir dar daug reikės pavargti, kol susiformuos naujas požiūris. Todėl šiandien ne tiek svarbu išsiaiškinti, ar rūkymas narkomanija, ar iprotis — abu jie vienodai žalingi, kiek teigti, kad rūkymas yra socialinis blogis, žalojantis rūkančiųjų sveikatą, kenkiantis palikuonims, nuostolingas ekonomikai; kad tai ne tik bepras-

Telegrama iš Lietuvos

IŠKILMINGAS "LAISVĖS"
JUBILIEJAUS
MINĖJIMAS

Vilnius. — Balandžio 3 dieną meno darbuotojų rūmuose įvyko iškilmingas susirinkimas, skirtas pažangiųjų JAV lietuvių laikraščio "Laisvės", septyniadešimtmečiui paminėti. Jį surengė "Tėviškės" draugija ir Lietuvos TSR žurnalistų sąjunga.

Į susirinkimą atvyko Lietuvos KP CK sekretorius Lionginas Sepetys, Aukščiausiosios Tarybos prezidento pirmininko pavaduotoja Leokadija Diržinskaitė, Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojas Aleksandras Cesnavičius, Lietuvos KP Centro Komiteto užsienio ryšių skyriaus vedėjas Feliksas Strumilas, kiti atsakingi partiniai ir tarybiniai darbuotojai. Susirinkime dalyvavo kultūros ir meno veikėjai, žurnalistai, besimokantis jaunimas.

"Laisvės" laikraščio jubiliejaus minėjimą pradėjo Lietuvos TSR žurnalistų sąjungos valdybos pirmininkas "Tiesos" laikraščio redaktorius Albertas Laurinčiukas. Pranešimą padarė "Tėviškės" draugijos pirmininkas Pranas Petronis.

Pranešėjas plačiai apžvelgė "Laisvės" — vieno seniausių lietuvių laikraščių pasaulyje septynių dešimtmečių nueita kelią, jo atliktą didžiulį darbą teikiant pažangiausius užsienio lietuvių, skiepiant jiems socializmo ir demokratijos idealus, keliant skaitytojų kultūrinį lygį, ugdat ju pažangią pasaulėžiūrą, stiprinant tautiečių užsienyje ryšius su gimtojo jų kraštu.

Daug šiltų žodžių pranešime buvo skirta, "Laisvės" laikraščio organizatoriams ir leidėjams, jos platintojams ir skaitytojams.

Su dideliu dėmesiu ir meile "Laisvė" skaitoma mūsų krašte, pasakė pranešėjas. Joje visada daug įdomios ir teisingos informacijos apie Amerikos darbo žmonių kovą dėl ateities, apie mūsų respublikos darbo žmonių pastangas kuriant socialistinę Lietuvą. "Laisvė" populiari dėl griežtos ir principingos politikos su reakcingomis išeivijos srovėmis, dėl karštos meilės Tarybų Lietuvai. Visa savo veikla laisviečiai užsitarnavo lietuvių tautos kovos

miškas žmonių elgesys, bet ir autoagresijos reiškinys visuomenėje, niekaip nesuderinamas su dabartiniu visuomenės išsivystymu, su paprastu sveiku protu ir vertas visuotinio nepakantumo."

dėl pažangos istoriją. "Laisvės" iškeltos šviesos ir pažangos žiburio neįstengė užgesinti nei JAV valdžios organų persekiojimai. Laisvės ir tiesos žiburį šis pažangus lietuvių laikraštis neša toliau, kovodamas dėl demokratinų teisių, socialinės pažangos, taikos pasaulyje ir tautų bendradarbiavimo.

Minėjime kalbėjo Partijos istorijos instituto prie Lietuvos KP CK direktorius Romas Šarmaitis, Vilniaus valstybinio Kapsuko universiteto studentė žurnalistė Roma Šimukauskaitė, Lietuvos TSR taikos gynimo komiteto pirmininkas liaudies rašytojas Juozas Baltušis, "Minties" leidyklos "Gintaro" redakcijos vedėjas žurnalistas Vytautas Kazakevičius, Lietuvos KP CK propagandos ir agitacijos skyriaus vedėjo pavaduotojas Rimgaldas Mališauskas, Lietuvos TSR užsienio reikalų ministras Vytautas Zenkevičius.

Minėjimo dalyviai pasiuntė sveikinimo telegramą:

"Laisvės" laikraščio redakcijai. Antanui Bimbai, Ievai Mizarienei, Povilui Ventai: Tarybų Lietuvos atstovai, mokslininkai, žurnalistai, rašytojai, menininkai, iškilmingo JAV pažangaus laikraščio "Laisvės" septyniadešimtųjų metinių minėjimo dalyviai, susirinkę Vilniuje, meno darbuotojų rumuose, nuoširdžiai sveikina laikraščio redaktorius, leidėjus, visus bendradarbius ir skaitytojus garbingo jubiliejaus proga.

"Laisvė" skleidė ir skleidžia pažangos žodį. Laikraštis buvo tūkstantiams savo skaitytojų kelrodžiui. "Laisvė" padėjo susipažinti su mokslinio socializmo tiesomis, susiformuoti pažangią pasaulėžiūrą, atsikratyti religinių prietarų, įsijungti į pažangų visuomeninį gyvenimą. "Laisvės" puslapiuose subrendo ir pasireiškė aktyviausi pažangiosios lietuvių išeivijos veikėjai ir publicistai.

"Laisvė" gerbia Tarybų Lietuvos darbo žmones, respublikos žurnalistai už tai, kad ji rašo teisybę, stovi žmogaus gerovės, grožio ir orumo sargyboje.

Linkime visiems "Laisvės" redaktoriams, bendradarbiams ir rėmėjams kūrybinės nuotaikos, geros sveikatos, neišsenkančios energijos ir didelės sėkmės kilniame kūrybiniame darbe ir gyvenime.

Iškilmingo minėjimo vardu:

Juozas Baltušis, Aleksandras Cesnavičius, Leokadija Diržinskaitė, Vladas Karvelis, Vytautas Kazakevičius, Vanda Klikūnienė, Albertas Laurinčiukas, Rimgaldas Mališauskas, Feliksas Pažūsis, Algirdas Petraitis, Ramojus Petrauskas, Pranas Petronis, Feliksas Strumilas, Romas Šarmaitis, Lionginas Sepetys, Levas Vladimirovas, Vytautas Zenkevičius, Genrikas Zimanas.

Jubiliejinis

"Laisvės" Albumas

"Laisvės" redakcija kartu su "Tėviškės" draugija bei "Minties" leidyklos "Gintaro" redakcija paruošė gražų jubiliejinį albumą laikraščio sukakčiai pažymėti. Jis pradamas Lietuvos KP Centro Komiteto pirmojo sekretoriaus Petro Griškevičiaus ir "Laisvės" laikraščio atsakingojo redaktoriaus Antano Bimbos straipsniais. Albume skelbiami be darbuotojų, Tarybų Lietuvos autorių straipsniai, atsiminimai, sveikinimai. Albumas gausiai iliustruotas nuotraukomis.

V. Petkevičienė

LIAUDIES ŪKIUI — KŪRYBINGUS KADRUS

Lietuvos Komunistų partijos XVIII suvažiavimo dokumentuose užfiksuoti dideli uždaviniai, ruošiant aukštai kvalifikuotus kadrus respublikos liaudies ūkiui. Kaip Lietuvos aukštosios mokyklos juos spės vienuoliktame penkmetyje? Į šį klausimą pabandysime atsakyti, skaitytoja nors trumpai supažindindami su Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto darbų planais penkerių metų perspektyvai.

Šiandien jau drąsiai galime tvirtinti, kad Lietuvoje nėra nė vienos gamybinės įmonės, kurioje nedirbtų KPI absolventai. Ir tai nenuostabu. Juk per tris savo gyvavimo dešimtmečius ši aukštoji mokykla parengė daugiau kaip 38 tūkstančius inžinierių. KPI auklėtiniai užima daugelį vadovaujančių postų tiek pramonėje, tiek statybose, tiek ryšių sistemoje.

Dabar institutas ruošia specialistus ne tik tradiciniams pramonės šakoms, bet ir naujoms — cemento, staklių, chemijos, elektronikos, naftos perdirbimo, atominės energetikos ir kitoms. Žodžiu, būsimų inžinierių profilinės specialybės labai gausios ir įvairios.

Suprantama, kad aukštojoje mokykloje specialisto rengimo kokybę nulemia studentų mokymo procesas. Kauno Politechnikos institute vienuoliktame penkmetyje bus daug nuveikta tobulinant šį procesą. Jau dabar, siekiant padidinti paskaitų bei užsiėmimų įtaigumą, panaudojamos techninės priemonės, paskaitos kinofikuoja, plačiai panaudojama televizija, skaičiavimo mašinos ir panašiai.

Vienuoliktame penkmetyje institute bus sukurta automatizuota mokymo sistema. Mat, ilgametę KPI patirtis rodo, jog efektyvi priemonė, gerinanti specialistų paruošimą, yra studentų įtraukimas į gerai organizuotą ir metodškai pagrįstą mokslo tyrimų darbą, glaudžiai susietą su mokymo procesu ir pasirinktos specialybės profiliu.

Daugelis instituto profilinių katedrų yra paruošusios kompleksinius studentų mokslo tiriamąjį darbo planus visam studijų laikotarpiui. Labai būsimųjų specia-

listų kūrybiškumą ugdo instituto projektavimo-konstravimo skyrius, kuriame studentai atlieka realinius kursinius ir diplominius projektus. Mokymo procesą organizuoti ir kontroliuoti padeda instituto automatizuota informacinė sistema. Šioje srityje vienuoliktajame penkmetyje irgi bus žengti labai ženklūs žingsniai.

LKP suvažiavimo dokumentuose nurodoma, jog būtina efektyviau panaudoti aukštųjų mokyklų potencialą liaudies uždaviniams spręsti. Kauno politechnikos institute — daug pajėgių mokslininkų, kurie yra atlikę nemažai vertingų darbų, jau įdiegtų gamyboje. Štai KPI "Vibrotechnikos" mokslinio tyrimo sektoriaus specialistai sukūrė originalų purkštuvą. Jis visiškai automatizavo rankų darbą — įrengimų tepimą Maskvos I. Lichačiovo automobilių gamykloje. Instituto mokslininkų idėjas sėkmingai pritaikius praktikoje, Kauno "Raudonojo spalio" fabriko veikiantis pagerintas kokybės avalynės cechas tapo etalonu gimininių įmonių visoje pramonės šakoje.

Praeitame penkmetyje, pritaikius vibrotechnikos, ultragarsio ir kitų sričių KPI mokslininkų sukurta naujovė, gautas net 70 milijonų rublių efektas. Manoma, kad vienuoliktajame penkmetyje įgyvendinus instituto mokslininkų atradimus, bus gautas žymiai didesnis ekonominis efektas.

Mes apžvalgėme naujoves, kurios bus įgyvendintos mokamajame procese vienoje respublikos aukštojoje mokykloje. Atsižvelgiant į naujus reikalavimus, iškeltuose partiniuose dokumentuose, vienuoliktajame penkmetyje bus daug padaryta ir kitose Tarybų Lietuvos aukštosiose mokyklose. Bus toliau kruopščiai puoselėjami jau mokymo tobulinimo daigai, plačiau taikomi programiniai valdymo, tobulinama metodika bei keliamas dėstytojų pedagoginis meistriškumas. Nėra abejonių, kad visa tai kompleksiskai įgyvendinus, labai išaugs jaunųjų specialistų kūrybinis aktyvumas ir tuo pačiu respublikos liaudies ūkis turės milžinišką naudą. **Kazys Antanaitis**

Kauno eksperimentinės dailiosios keramikos gamyklos "Jiesia" kolektyvas gamina daugiau kaip 50 pavadinimų suvenyrus — dekoratyvines vazas, kavos servizus, boka-lus. Savo gaminius įmonė siunčia į visas broliškas respublikas, eksportuoja į Čekoslovakiją, Suomiją, Vokietijos Demokratinę Respubliką.

Nuotraukoje: suvenyrų cecho meistrė Elena Burvienė (dešinėje) ir darbininkė Virginija Sekmokaitė apžiūri dekoratyvines vazas. M. Baranausko nuotr.

LAIKAS ŽENGIA PER MIESTĄ

Pusantro šimto smulkių įmonių ir dirbtuvių, kuriose dirbo vos pora tūkstančių žmonių, dar keli malūnai — štai ir visas buržuazinių laikų pramoninis Panevėžys. Laikas ir žmonės padarė milžiniškas pataisas miesto prie Nevėžio "vizitinėje kortelėje". Pokario penkmečių metais čia išaugo didžiulės modernios pramonės įmonės, kurios plačiai išgarsino respubliką ir miestą po visą Tarybų Sąjungą, daugelį užsienio šalių. Skaičiavimo technika ir kioskopai, kabeiliai ir stiklo blokai, kompresoriai ir lino audiniai — šie ir daugelis kitų Panevėžio pramonės dirbinių dabar siunčiami 182 šalies miestų ir 86 užsienio firmų adresais.

"Ekranas" — patikima markė

... Štai jie — lietuviški kioskopai. Dešimtys, šimtai, tūkstančiai aparatų skuba kilometriniams konvejeriams, kol pagaliau atsiduria čia, techninės kontrolės skyriuje. Nuodugnus patikrinimas — ir vėl kelionė. Ši kartą — traukiniais, automobiliais, laivais. Į Maskvą ir Minską, Lvovą ir Jerevaną, daugelį kitų Tarybų Sąjungos miestų. Kas šeštas aparatas su "Ekranu" gamyklos ženklui siunčiamas į užsienį. Panevėžietiškus kioskopus perka Italija, Vokietijos Federatyvinė Respublika, Suomija, Jugoslavija, kitos šalys.

Per penkioliką metų, kai įmonė stoji darbo rikiuotėn, išsikvojime gana platų tarptautinį pripažinimą, — pastebi gamyklos direktorius Vincas Navickas. — O ir šalyje daugelis televizorių, kuriuose naudojami mūsų kioskopai, yra aukščiausios kokybės kategorijos...

Vincas Navickas — vienas iš tų, kurie patys kūrė šį pramonės milžiną. Jis — panevėžietis, ir pati "Ekranu" gamykla išaugo vietose, kur ilgus metus gyveno jo tėvai. Baiges Kauno politechnikos institutą, jis keletą metų dirbo elektros inžinieriumi gimtajame mieste, o vėliau buvo paskirtas statomos gamyklos direktoriumi.

— Pradžią buvo sunki, — prisimena V. Navickas. — Trūko patirties, nes kioskopų gamyba buvo visiškai nauja pramonės sritis Lietuvoje, savų radioelektronikos specialistų praktiškai neturėjome. Tad ir važinėjome po visą šalį skersai ir išilgai, rinkome vertingiausią, ką turėjo sukaupusios didžiausios kioskopų gamyklos. Neįkainojama parama mums suteikė Maskvos, Lvovo, kitų miestų kioskopų gamyklos: jose mokėsi keli šimtai mūsų įmonės pagrindinių profesijų darbininkų, meistrų. Draugystės, kūrybinio bendradarbiavimo ryšiai su broliškuoju respublikų gamybininkais nenutrūko ir vėliau, kai jau tvirtai atsistojome ant kojų. Ir vėl dažnai lankomės vieni pas kitus, keičiamės techninėmis naujovėmis, geriausiąją patvirtinti — paslapčių tarp mūsų nėra.

Kartu su direktoriumi vaikštome po gamyklos cechus. Ant palangių žydi gėlės, žalia rašta rezga vijokliai. Erdvu, jauku, šviesu. Ir oras čia grynas, tarsi būtum ne didelėje įmonėje, o kur nors prie upės ar pušyne.

Įmonės vadovas pasakoja, kad gamyklos administracija, profsąjungos organizacija siekia sudaryti darbininkams tokias sąlygas, kad jie kuo mažiau pavargtu, neprarastų geros, darbingos nuotaikos. Įmonėje įgyvendinama plati

darbo sąlygų gerinimo programa. Vien pastaraisiais metais gamykla šiemis tikslams išleido beveik milijoną rublių. Visuose cechuose, pavyzdžiui, pritaikyta sistema "klimatas", kuri tiekia į cechus jonizuotą, panašų į kalnų orą, įdiegtos triukšmą mažinančios akustinės sistemos. Monotoniską, varginančią darbą daugelyje barų vietoje žmonių ėmė dirbti pramoniniai robotai.

Reikšmingi gamyklos kolektyvo darbai, dar didesni užmojai. Vienuoliktajame penkmetyje gamykla imonė gerokai išaugs. Statomas didelis cechas, kuris gamins kioskopus aukščiausios klasės spalvotiesiems televizoriams.

Pagal paskutinį technikos žodį

Kas negirdėjo apie Kamos automobilių gamyklą — Tarybų Sąjungos automobilių pramonės pasididžiavimą! Naberežnyje Čelnuose ant Kamos upės kranto pastaraisiais metais išaugo didžiausia Europoje įmonė, kurioje kasmet bus pagaminama daugiau kaip ketvirtis milijono didelės galios sunkvežimių. Savotišku šio pramonės komplekso "palydovu" tapo Panevėžio autokompresorių gamykla. Ji rekonstruojama, pergyvena savo "antrąją" jaunystę.

"Prie sagos prisisiuvome kostiumą" — taip vaizdžiai gamyklos rekonstrukciją apibūdina įmonės senbūviai. Išties senieji cechai — tai tarsi nyktukai palyginti su naujais korpusais, išaugusiais miesto pakraštyje. Gamyklos stogais dabar uždengta daugiau kaip devyni hektarai.

Šiais metais Kamos automobilių gamintojas jau išsiųsime beveik 300 tūkstančių autokompresorių, — pasakoja įmonės vyriausiojo inžinieriaus pavaduotojas Edvardas Šidlauskas. — Praktiškai kiekviename šios įmonės sunkvežimyje bus sumontuoti panevėžietiški mazgai.

Cechai — didžiuliai, o žmonių čia nedaug. Įmonė įrengta pagal paskutinį technikos žodį. Gamyklos darbą valdo sudėtingi elektronikos prietaisai.

Inžinierius pažymi, kad modernizuoti gamybos procesus gamybininkams daug padeda Lietuvos, taip pat broliškų respublikų mokslininkai. Jiems rekomendavus, pavyzdžiui, visiškai pertvarkyta liejykla: darbininkai užmiršo, ką reiškia suodžiai, jie dabar vaikšto šviesiais chalatais. Daug naudos įmonei davė Kauno ir Kijevo mokslo įstaigų specialistai šiai įmonei sukurto technologinės linijos: jos pakeitė dešimtis gamybininkų štamposimo ceche. Masinės gamybos korpuse sumontuotos automatinės staklės, kurios beveik trigubai padidino darbo našumą. Tarkininkaujant mokslininkams, dabar įmonėje baigiama pritaikyti kompleksinė sistema, kuri leis kontroliuoti produkcijos kokybę visuose jos gamybos etapuose.

Mokslo ir technikos naujovės, panaudotos įmonėje, leidžia atsakyti nemažai būrio gamybininkų. Tačiau jie neliuko be darbo. Gamykloje surengtuose kursuose jie išmoko naujų specialybių ir dabar dirba įdomesni, kūrybingesni, geriau apmokamą darbą.

Romualdas Česna

Užrašykite savo draugams "Laisvę"

DVI SESERYS, DVI DAILININKĖS

Nuotraukoje: Seserys dailininkės Jasudytės — tekstilininkė Ramutė [kairėje] ir keramikė Giedrė.

J. Juknevičiaus nuotr.

Lietuvoje yra nemaža šeima, kuriose dailininko profesija, tarsi estafetė, perduodama iš kartos į kartą. Štai TSRS liaudies dailininko, žymaus grafiko V. Jurkūno sūnus taip pat grafikas, respublikos liaudies dailininko J. Balčikonio sūnus — irgi tekstilininkas. Yra vyresnysis ir jaunesnysis skulptoriai Antiniai, tapytojai Uogintai, visos dailininkų Tarabildų būrys. Sukurdama Balio Dvariono portretą, gražiai skulptūroje debiutavo Lenino premijos laureato, skulptoriaus Gedimino Jokūbonio duktė Eglė.

Bet yra ir visai priešingų pavyzdžių. Utenoje, labai toli nuo meninės aplinkos, kuklioje tarnautojo šeimoje augo Giedrė ir Ramutė Jasudytės. Dar vidurinėje mokykloje jos išsiskyrė ypatingais meniniais sugebėjimais. Atvažiuojant į Vilnių, sėkmingai išlaikė konkursus, įstojo ir baigė Dailės institutą. Čia ir pasiliko.

Vyresnioji Ramutė — tekstilininkė, jaunesnioji Giedrė — keramikė. Nors abi priskiriamos prie jaunosios kartos dailininkių, į jų kūrinis visada atkreipia dėmesį parodų lankytojai, juos gerai vertina dailės tyrinėtojai.

Kai Vilniaus universitetas ruošėsi savo 400 metų jubiliejui, Ramutė Jasudytė drauge su tokiais žymiais dailininkais, kaip skulptorius profesorius K. Bogdanas, profesorius G. Jokūbonis, grafikas R. Gibavičius, monumentalistai V. Trušys A. Kmieliauskas, buvo pakviesta papuošti iškilimams senąją Alma maters.

Rektoriaus leidimu, pačia-

Kauno kūno kultūros instituto studentams pastatytas naujas lengvosios atletikos maniežas. Jo pagrindinė salė užima 4000 kvadratinį metrų. Šiame moderniame komplekse įrengti takai, kuriuose galės rungtyniauti ilgųjų distancijų bėgikai, taip pat yra sektoriai trišuoliams, rutulio stūmimui ir kt.

Nuotraukoje: bendras lengvosios atletikos maniežo vaizdas. M. Baranausko nuotr.

Agota JANUŠKIENĖ

1981 metų kovo 25 d. mirė sąjunginės reikšmės personalinė pensininkė, TSKP narė nuo 1948 metų, Socialistinio Darbo Didvyre Agota Januškienė.

A. Januškienė gimė 1907 m. rugsėjo 5 d. Pakruojo rajone Ručinių kaime. Baigusi vos kelias pradinės mokyklos klases, nuo ankstyvos vaikystės iki pat Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje, o po to ir karo metais tarnavo samdine pas ūkininkus. Nuo 1944 metų ji pradėjo dirbti tarybinės įstaigos. Buvo Vaškų, Pušaloto valsčių moterų organizatore, aktyviai dalyvavo kolūkių kurime. 1950 metais A. Januškienė išrenkama Pasvalio rajono „Mūsų ateities“ kolūkio pirmininke ir vadovavo šiam ūkiui iki pat išėjimo į pensiją 1971 metais.

A. Januškienė turėjo didelį žemes ūkio organizatorės talentą. Jos vadovaujamas kolūkis pasiekė gerų gamybinių laimėjimų ir tapo pirmajūčiu rajone. A. Januškienė išsikovojo didelį autoritetą žmonių tarpe. 1954 metais ji buvo išrinkta TSRS Aukščiausiosios Tarybos deputate, daug metų buvo renkama partijos rajono komiteto nare. 1965 metais jai suteiktas LTSR nusipelnusios žemes ūkio darbuotojos garbės vardas, o už aukštus gamybinius pasiekimus 1966 m. — Socialistinio Darbo Didybės vardas, jį apdovanojo Lenino ir Darbo raudonosios vėliavos ordinai, daugeliu medaliu.

Išėjusi į pensiją, A. Januškienė aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje. Šviesus komunistės Agotos Januškienės atminimas ilgai išliks visų ją pažinojusių širdyse.

Lietuvos TSR žemės ūkio ministerija

Bonn. — Apie 15 tūkst. asmenų demonstravo prieš NATO planuojamas Fed. Vokietijoje įvesti JAV pagamintas raketas. Demonstrantai reikalavo, kad Fed. Vokietija pasitrauktų iš NATO.

Atlanta. — Nepaisant visokių pastangų surasti negrų vaikų žudikus, dingusių ar žuvusių vaikų skaičius jau pasiekė 25.

Pavasario rytą

Laukuose dar tamsu. Debesėliuos aukštai Gėsta žvaigždžių šviesa. Gaivus oras laukų. O aplink taip ramu.

Dar migloti rytai Neatbudus diena, Miega toliuos aštra. Tik aukštai vieversys Saulę prikelia vis.

Glosto vėjas švelnus Mano skruostus, pečius, Virpa oras skaidrus Pilnas ryto garsų Ir šviesos spindulių.

Aš skubu takeliu, O aplink vien žiedai, Atsidžiaugt negaliu. Skamba mano daina Aidi trelėm miškai.

Albina Gudynienė

Iš Pr. Karlo užrašų: po Lietuvą

DIREKTORIAUS KABINETE IR KITUR

Jau suspėjau pagaltoti, kad, ko gero, Stanislovas Bružas yra nepavargstantis žmogus. Skubėjo šen, ten ir, neužmiršdamas svečio, spėdavo prisiminti, ką dar būtinai reikia padaryti. Jei po daug metų prisiminsiu susitikimą su Kražių vidurinės mokyklos direktoriumi Stanislovu Bruža, tai, manau, pirmiausiai jį paregėsiu nepavargstantį, judrų, susirūpinusį tvarkanti aibe rei, kalų.

Jis žinojo ko atėjau — pasiklausti, kaip sekasi, kaip gyvena. Ir žinojo dar, kad vienas tautietis, gyvenantis Čikagoje, įsigėdė parašyti apie Kražius knygą.

— Ar jis buvo pas mus? Ne. Nebuvo — pasakiau.

— Idomu, — pasakė direktorius.

— Idomu, — sutikau su juo.

Kražiai mažas miestelis, bet mažytėje knygoje nesutylis. Jiems reikia didelės knygos...

Supratau, ką taip sakymas, turėjo galvoje direktorius. Pabiojau, kad nepagalvotų, kad ir aš čia atsiradau knygos apie juos rašyti. Man reikėtų daug duonos ne kur, o būtent čia, Kražiuose, suvalgyti. Gi šito mano elgsena nerodė: vos įkaltė lietuvių nusivilti. Atsikalbinėjau, kad, girdi, aš greit, neužtruksiu čia, nenoriu trukdyti ir panašiai. Tai ar galėjo žmogus tokiam patikėti būsimą knygą? Ir iš tiesų, aš tik einu per Kražius, kaip ir kitur, pakeldamas tik tai, kas ant mano kelio. Direktoriaus kabinetą sužinojau, kad pokario metais Kražių vidurinę mokyklą baigė apie 800 mokinių. Kur jie dabar? Ką veikia, kuo tapo? To praėjantis niekuomet nepasakys!

Dar pasizvalgiau po vieną, kitą mokyklos kabinetus. — Ir kiti mūsų kabinetai įrengti kuo puikiausiai: ir visuomeninių mokslų, ir matematikos, ir lietuvių, rusų, vokiečių kalbų. O ten — prašom! — labai puiki sporto salė, ten valgykla... Žodžiu, sąlygos mokslui ir poilsui puikios. Tik mokyklai!

Tai, ką dabar rodė direktorius, dažnai regėjau ir kitose mokyklose. Naujių lyg ir nebuvo. Pagaliau, pažvelgęs pro langą ir anapus stadiono paregėjęs mūrinį trijų aukštų pastatą, išdrišau spėti: — Tikriausiai, kad mokinių bendrabutis?

— Taip, gyvena apie 80 moksleivių, tie kurių toliau namai, — patvirtino S. Bružas. Ir visgi taip greitai, kaip pradžioje tikėjau, Kražių mokyklos nepalikau. Prisiminiau, kad mokykla turi išrengusi muziejų, o jis pakoregavo ne tik kelią, bet ir mintis galvoje. Pakoregavo? Ne tas žodis, čia kažkas svarbesnio. Čia reikia turėti ištikimą bičiulį, reikia turėti Vidinį...

Uždavinio sprendimas
Vidinis dėsė, bet visgi padarė, ko prašiau — išsiėmė savo smailai nudrožtą peištuką, išsitraukė užrašų knygelę ir, sužiūrėjęs ir mane, laukė, ką dar pasakysiu.

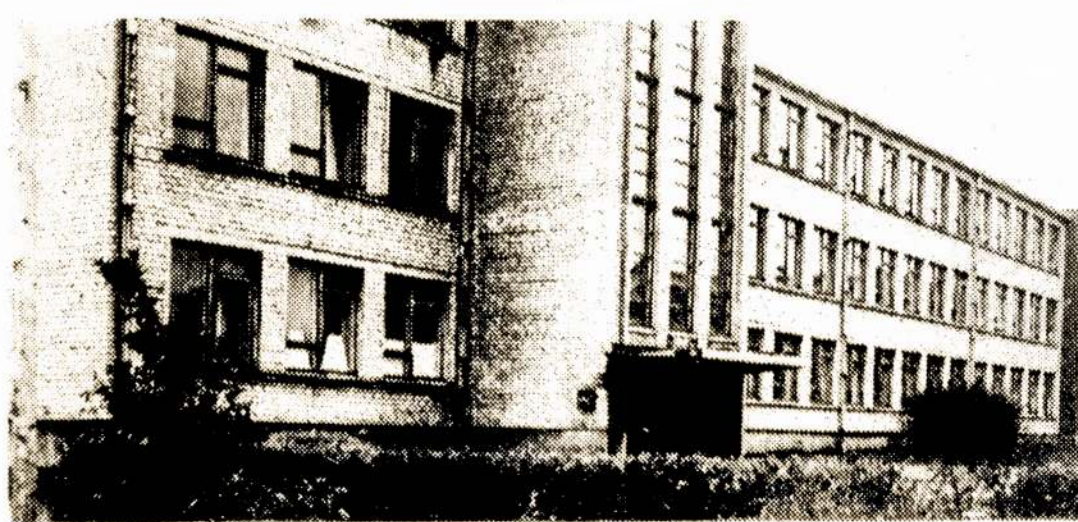
— Parašyk skaičių 800, — pasakiau.

— Dabar padaugyk jį iš 180.

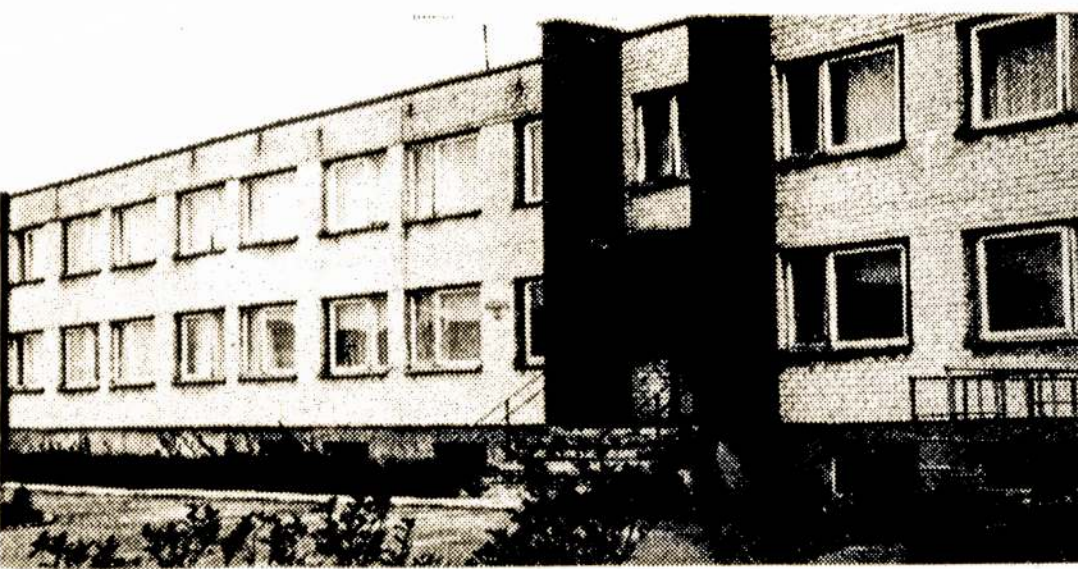
— Nelabai aš draugauju su matematika, bet tiek įveiksiu, — atsiliepė, o atliek daugybės veiksmą pasakė, kad rezultatas 144,000.

— Dabar padaugyk jį iš 11, — vėl paprašiau. Tai padaręs, atsiliepė, kad sandaugoje gavęs 1,584,000.

Tuomet jam pasakiau, kad

Kražių vidurinė mokykla

Moksleivių bendrabutis Kražiuose

tai yra brangus turtas, nes tai — pinigai. Juoko čia nebuvo nė lašelio — šie pinigai uždirbti ir išmokėti iš valstybės kišenės už tų 800 mokinių, mokslus baigusiu Kražių vidurinę mokyklą mokslą joje. Kiekvienas jų yra mokėsis po 11 metų ir kiekvienam jų kasmet valstybė eikvojusi po 180 rb. Būtent todėl, kad mokymosi išlaidas padengia valstybė, mokymasis Tarybų Sąjungoje yra nemokomas. O faktiškai jis juk kainuoja. Ir maždaug va kiek!

— Aš šitą žinau, tai kam dar mane varginti? Mokomas — nemokomas. Visi žinom ir visi tai vertinam.

— Taip, bet dabar, Vidini, pasižiūrėk į tą pamūrę. Regi?

— Pats žiūrėk, jei ji tau graži, o mane palik ramybėje, — pasipriešino Vidinis ir pasisukęs nuėjo, kur plaukė Kražantė.

Apie seną pamūrę...

Gal tu, Vidini, ir teisus. Kūrė, rašyk savo niekam nereikalingus eilėraščius, bet jeigu tu būtum šalia, papasakotum tau sunkią tiesą, kuriai it paminklas išlikusi šita pamūrė.

Pasakyčiau tau: tai ne paprasta pamūrė. Tai pamūrė mokyklos. Taaip! Ji niekuomet nebuvo pastatyta, nes statybai reikėjo pinigų. Iš kur jų gauti? Tačiau juk sako, kad jeigu nori šunį mušti, tai lazda ir vidur ežero surasi.

Tos mokyklos statybos iniciatoriumi buvo kunigas Galdikas. Jis pradėjo rinkti aukas ne tik iš parapijonų, bet ir iš toli, toli — net iš JAV, kur gyveno ir gyvena mūsų tautiečiai.

Surinko kiek, nes — antai — pamatai stovi. Tik kas dabar pasakys, kiek surinko? Žmonių liežuviai ilgi ir apkalba net kunigus. Sako, kad Galdikas pinigų pasiglemžė sau. Ir ką tu jiems? Dangaus už tai nepažadėsi, o pragaros nebijo. Ir reikia visuomenės akys būti, kokių tave jie regi, prisimena.

Negerai prisimena kun. Galdiką. Rodo ir nelaimingos statybos pamatus, šiepa ir sako: ana, kunigas Galdikas naują mokyklą statė!

Tik man atrodo kiek kitaip. Žiūriu į tą seną, aprūnėjusią, niekam nereikalingą, už svetimus pinigus pastatytą pamūrę ir atrodą, kad regiu ne kunigą Galdiką, o pačią buržuazinę santvarkos Lietuvoje ESME. Štai ji, toji MURINE LIETUVA!

Ateikite, šildykite, mokykitės po jos stogul! Ir džiaukitės: ak, kiek čia daug laisvės — ir žvaigždės, ir lietūs,

ir vėjas, ir net pro langą neiškrisi! Bet tu, Vidini, nepanorėjai manęs paklausti. O gaila, labai gaila! Gi kražiečiai, net nepažvelgia į mano pusę — jie eina ne į kun. Galdiko mokyklą, o, kaip sako, į SAVO...

Sauliaus Janavičiaus vardu

Greitas ėjimas per Lietuvą, žinoma, neduoda tiek peno, kiek jo surastume nesukubėdami, tačiau kaip labai ji norisi pamatyti visą. Ak, kaip norisi pastovinuoti ant kiekvienos upės, upeliuko kranto, užlipti į kiekvieną piliakalnį, atsigerti iš kiekvieno šaltinio, susimastyti prie kiekvieno kapo. Net ir prieš kapo, nes reikia paklausti, ko jis čia ėjo, ir ar daug parsinešė, ar tie, kas jo kažkur pasilikio laukti, labai džiaugiasi? Tačiau yra kapų, prie kurių verčia ateiti pareiga. Aukščiausia iš aukštų! Ir nepaisant tokio supratimo, prie Sauliaus Janavičiaus kapo nepastovėjau. Buvo labai džiugu žiūrėti, kaip jis gyvena. O per didelį džiaugsmą neretai pareigos balso neišgirsti.

Kražių vidurinėje mokykloje S. Janavičiaus vardu pavadinta pionierių draugovė. Tai linksmas, išdykęs jaunimėlis, iki 14 metų.

Nūdieniniai Kražiai, užplūsta širdį džiaugsmu, kad tai yra, kad ana taip bus. Br. Kvilkio "Mūsų Lietuvoje" yra eilutė: "Pokario metais Kražių apylinkėse reikėsi liet. partizanai". Išties, kad "reikėsi" o kaip reikėsi — liudija nekaltų žmonių kraujas, ir S. Janavičiaus, jauno Kražių vidurinės mokyklos mokytojo — taip pat. Jie nužudė komjaunuolį, o dabar mokykloje visi, kam suėję 14 ir daugiau metų, taigi visi yra, pasakysiu, Sauliai Janavičiai. Kitaip — visi komjaunuoliai.

S. Janavičius tada su keltu mokinių vyko į Kelme, kad į Kražius sugrįžtų, būdami visi komjaunuoliai. Pastojų kelią tie, kurie "reikėsi" ir buvo pralietas jauno mokytojo kraujas... Bet šit žiūrėkit, kiek daug čia komjaunuolių.

Nenugalėtas jis, Saulius Janavičius.

Parašė linksmam ir teisingam

Kražiuose man parodė dokumento kopiją. Buvau girdėjęs apie jį, tačiau skaityti neteko. Dabar Kražiečių prašymas ponui ministeriui atsi-rado mano rankose:

Skaičiau: "Uždarius Kražiuose gimnaziją, šis platus Žemaitijos kampas liktų be galios švies-tis, nes žymesnioji gyventojų

dalis dėl tolimo ir nepatogumo negalėtų savo vaikų siųsti į kitas gimnazijas.

Kražiai istorinė vieta, turėjusi garsiąją mokslyniją, kurios rūmai dar tebėra ir laukia, kad gimnazija grįžtų į juos. Nebelikus Kražių gimnazijai mūsų Kražių gyventojų padėtis visai pablogėtų, nes neturėtume kur vaikus mokyti, vesti už 9-10 mylių negalėtume ir tokiu būdu mūsų vaikai liktų be apsišvietimo.

Ne, neišgirdo ponas ministeris kražiečių prašymo ir Kražių gimnazija buvo panaikinta.

— Durni laikai buvo, — palingavo galva Vidinis. — Ką tu į tai pasakysi?

— Et, o kam man sakyti, jeigu yra parašyta.

— Tai gal ir idomu.

Tau nežinau, o kitiems gal. Ypač, jeigu pasakysiu, kad parašė Br. Kvilkys. Gerai parašė. Klausyk, Vidini.

Ir aš vėl perskaičiau:

"Buvo sumanyta pastatyti gimnaziją rūmai. Kun. Galdikas ir kt. rinko aukas, statyba buvo pradėta, tačiau nebaigta. Apie 1933 m. švietimo ministerija nežinoma sumetimais gimnaziją uždarė, tuo padarydama didelę žalą kražiečiams. Jie rašė prašymus respublikos prezidentui, švietimo ministeriui, tačiau gimnazija nebuvo atidaryta..."

— Gražus tautinio atgimimo pavyzdys, a? —

— Nuostabus, — sutiko Vidinis ir nežinia kodėl pradėjome juoktis. Būna, kai žmonės iš jėms parodomos piršto juokiasi. Juokiasi, ne lyg šimtas velnių stengtųsi, o čia buvo tik tos kelios eilutės iš skyrelio apie tautinį atgimimą Kražiuose...

Pavasaris

Pavasaris tėviškę eina, Pavasaris mano širdy,— Dainuoja pavasario daina,— Pakilęs aukštai, vytyrus.

Dainuoja pavasario dainą Po pievas pasklidę žiedai, Pavasaris tėviškę eina,— Širdy—nuostabių jausmai Kęstutis Balčiūnas

ISKALBINGI SKAIČIAI

MOTERYS TARYBŲ LIETUVOJE

* Tarybų Lietuvoje 1981 metų pradžioje gyveno 1626 tūkst. vyrų ir 1819 tūkst. moterų. 100-ūl vyrų tenka 112 moterų.

* Moterų Tarybų Sąjungoje yra daugiausia Didžiausios moterų procentas (54) yra RTFSR, Ukrainoje, Baltarusijoje, Latvijoje ir Estijoje, mažiausias (51) — Uzbekijoje, Tadžikijoje, Azerbaidžane, Turkmėnijoje, Armėnijoje ir Kirgizijoje.

* Lietuvos TSR gyvena 47 procentai vyrų ir 53 — moterų. Respublikos miestų ir rajonų tarpe didžiausia moterų dalis yra Utenos, Telšių, Joniškio rajonuose, mažiausia — Klaipėdos mieste, Akmenės, Jonavos, Alytaus, Šalčininkų rajonuose.

SEIMA

* Tiek vyrų, tiek moterų, sukuriančių žėlmas, amžius jaunėja. 1939 m. iki 25 metų amžiaus susituokę merginos sudarė 48, o vyrai — 20 procentų visų susituokusių. Šiuo metu apie 58 procentus susituokusių vyrų ir 69 procentai moterų susituokia iki 25 metų amžiaus.

* 64 procentai moterų, vyresnių negu 30 metų amžiaus, ir 86 procentai šio amžiaus vyrų gyvena susituokę: nekada nebuvo susituokę 6 procentai visų šio amžiaus vyrų ir 8 procentai moterų; išsituokę yra 4 procentai vyrų ir 6 procentai moterų. Našlų yra 4 procentai vyrų ir 22 procentai moterų.

* 1979 m. respublikoje buvo 901 tūkst. šeimų (1970 m. — 802 tūkst.). Vidutinis šeimos dydis tiek miesto, tiek kaime vietovėse — 3,3 žmogus.

* Didžiausios šeimos (3,5 žm.) yra Šilutės, Šalčininkų, Klaipėdos, Vilniaus rajonuose, mažiausios (3,1 žm.) — Anykščių, Zarasų, Ignalinos rajonuose ir Birštono.

ISSIMOKSLINIMAS

* Buržuazijos valdymo metais iš 10 gyventojų mokėsi visų tipų mokyklose vienas, šiuo metu — trys.

* 1939 metais ketvirtadalis 9—49 metų amžiaus gyventojų buvo neraitingi. 1939—1940 mokslo metų pradžioje aukštosios mokyklose mokėsi 3900 studentų, iš jų 1495 moterys, arba 37 procentai, visų studentų skaičius. 1980—1981 mokslo metų pradžioje mokėsi 71 tūkst. studentų, iš jų 39 tūkst. moterų (54,5 procentų).

Vilnius: šiandien ir perspektyvos

"Minties" leidykla išleido Vilniaus miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojo, plano komisijos pirmininko Algirdo Motulo knygą "Vilniaus dabartis ir rytdiena". Joje daug faktų ir skaičių, pasakojančių apie pastaraisiais metais įvykusius reikšmingus pasikeitimus Tarybų Lietuvos sostinėje, jos gražias perspektyvas.

"Palydovai" žengia į miestą

Vilniaus miestas seniai neišsitenka savo valdose. Ir tai dėsninga. Per pastaruosius du dešimtmečius pastatyta virš trijų milijonų kvadratinųjų metrų bendro gyvenamojo ploto — keleriopai daugiau negu jo turėjome po karo.

Žirmūnai ir Lazdynai, Karoliniskės ir Viršuliškės... O dabar statybų kranei jau linkioja Baltupiuose, Seškinėje. Pastarasis, kylantis abipus Ukmergės pento, bus pats didžiausias miesto "palydovas" — jame gyvens beveik 50 tūkstančių žmonių.

Tarybų Lietuvos sostinė tapo savotiška Meka industrinės statybos specialistams. Atvykstančius iš broliškųjų respublikų ir užsienio šalių architektus ir inžinierius labiausiai domina, kaip vilniečiai pasiekia, kad kiekvienas naujas gyvenamasis rajonas, nepaisant tipinės statybos sąlygų, igauna savitą išvaizdą. Kaip išvengti stambiųjų namų rajonams būdingo monotoniškumo?

Tarsi atsakydamas į šiuos klausimus, knygos autorius pabrėžia architektų ir statybininkų pastangas sumaniai išnaudoti reljefą, želdinius. Lazdynų užstatymo sprendimą, pavyzdžiui, padiktavo nelygų vietovė: čia sukurti namų deriniai, kuriems būdingi ir dinamizmas, ir jauki nuotaika. Monumentalumo ir paprastumo harmonija — visų penkių Karoliniskiu mikrorajonų bruožas.

VAIKAI

* Ketvirtadalis visų Tarybų Lietuvos gyventojų — vaikai. Kasdien vidutiniškai gimsta 142 kūdikiai. 1980 metais gimė beveik 52 tūkst. vaikų. Vaikai paprastai gimsta gimdymo namuose.

* Būsimosios motinos ir kūdikio sveikata Tarybų Lietuvoje nuolat rūpinasi 226 konsultacijos, vaikų poliklinikos ir ambulatorijos. Ligoninėse nėščioms moterims ir gimdyvėms išskirta 2542 lovos, sergančioms vaikams — beveik 7 tūkstančiai lovų.

* Buržuazinėje Lietuvoje gydytojų pediatrų tebuvo 97. Palyginti su 1950 metais bendras gydytojų skaičius mūsų krašte padidėjo 5 kartus, gydytojų pediatrių — 8 kartus.

* Vaikų mirtinumą iki 1 metų amžiaus palyginti su 1939 metais sumažėjo 7 kartus.

* Didelę reikšmę vaikų sveikatai stiprinti turi gerai organizuotas poilsis vasaros metu. 1980 metais poilsio arba gydymosi aplie 400 tūkstančių vaikų.

* Vaikų darželiuose ir lopšeliuose darželiuose auklėjama pusė 3—6 metų amžiaus vaikų.

* Pokario metais pastatyta vaikų lopšelių ir darželių 152 tūkstančiams vaikų.

* Išlaidos mokykloms, mokykloms-inter-natams išlaidyti pokario metais padidėjo 3 kartus, vaikų darželiams išlaidyti — 16 kartų. Šiems reikalingas naudojamos taip pat valstybinių, kooperatinių, profsąjunginių ir kitų visuomeninių organizacijų bei kolūkių lėšos.

* Lietuvoje veikia 2365 bendrojo lavinimo mokyklos, kurių dauguma pastatytos pokario metais. Tik dienišėse bendrojo lavinimo mokyklose žiūs mokslo metais mokosi beveik 600 tūkst. vaikų, daugiau kaip 90 procentų vaikų mokosi naujos statybos mokyklose.

LIETUVOS SOSTINĖ

Prasidėdami dvylikaaukščių namais-bokštais, mikrorajonai palaipsniui, terasomis žemėja Sudervėlės miško link, tarsi iplaukia į jį. Viršuliškėse vėl originalus sprendimas: prisiderinant prie aplinkos, namai sujungti grupėmis ir sudaro savotiškus puslankius, gaubiančius gausias kalveles.

Malonu, kai į langą bel-džiasi pušies šakelė, kai iš savo buto balkono matai žydinčių dobilų lauką, kai už kelių kilometrų žingsnių — tylos, ramybės, gaivaus oro "salelės" — pušynėliai. Visa tai šiandien turi naujųjų rajonų gyventojai.

Kur amžiai kalbasi su žmogumi

Vilnius pagrįstai gali didžiulis savo senamiesčiu, kuris yra vienas didžiausių Rytų Europos miestų tarpe, pažymi Algirdas Motulas. Jame daug istorijos, meno paminklų, ištisi architektūros ansambliai. Dabar įgyvendinama plati senųjų kvartalų regeneracijos programa.

Senieji namai, laiko bėgyje nukentėję nuo karų, gaisrų ir vėliau "įvilkti" į kelių stilistinių epochų rūbus, atgauna pirmąjį grynumą ir ansambliskumą. Malonu pasivaikščioti kompleksiskai rekonstruotame Antokolskio gatvės kvartale, atjaunėjusioms senojo universiteto kelmiais. Nepakartojama architektūra, originalia ornamentika, raiškinėmis spalvomis jau suspindo dešimtys senamiesčio pastatų.

Dabar "senamiestyje" gyvena apie 30 tūkstančių vilniečių. Užbaigus jį tvarkyti, gyventojų čia gerokai sumažės. Didelę jų dalis persikels į naujus gyvenamuosius rajonus, užleisdami vietą kultūros įstaigoms, muziejams. O pastatų rūsiuose ir pirmuosiuose aukštuose, kaip ir kadaise, bus atidarytos paroduvės, senųjų verslų dirbtuvės, užiegos.

Visiems seniesiems kvartalam projektuojama tyluma ir grynas oras. Likviduojamos orą teršiančios katilinės, gatvėse vis griežčiau riboja-

mas transporto eismas: palaipsniui jos taps pėsčiųjų takais. Padaugės čia ir želdinių: nuvertus menkaverčius pastatus, laisvuose plotuose suvešės gėlynai, nedideli parkeliai.

Miesteliai... mieste

Vienas iš būdingų Vilniaus bruožų, pabrėžia A. Motulas, jo teritorijos užstatymas atskirais funkciniais kompleksais. Antai pramonės imonės susibūrė atskiromis grupėmis joms specialiai skirtose teritorijose. Nauji gyvenamieji rajonai sudaro didelės vilniečių dalies "miegamąją" zoną. Tokią tradiciją šiandien tęsia mokslo tyrimo organizacijos, aukštosios mokyklos, gydymo įstaigos. Tai įgalina racionaliau panaudoti žemės plotus, lėšas.

Miesto pakraščtyje Santariškėse kyla didžiausias Lietuvoje sveikatos miestelis. Čia jau veikia 1000 lovų ligoninė, 450 lovų onkologinis centras, 300 lovų respublikinė vaikų ligoninė. Sveikatos miestelio įstaigų sąrašas — būsimieji infekcinių ligų, akušerinis-ginekologinis centrai, vaikų konsultacinė poliklinika. Šiam kompleksui skirta 27 milijonai rublių.

Santariškės — ir kito, mokslininkų miestelio adresas. Jame koncentruojami daugelis Lietuvos TSR Mokslių Akademijos institutų ir jų eksperimentinės-pramoninės bazės. Įkurtuves naujuose rūmuose jau atšventė Biochemijos, Chemijos ir cheminės technologijos, Zoologijos ir parazitologijos, Pusiaidinių fizikos institutų padaliniai. Bet statybininkai dar negreit paliks žalias Santariškių apylinkes.

Kiekvienais metais naujų mūrų susilaukia jaunystės miestelis Antakalnyje. Abipus Šaulėtekio alėjos vaizdinguose pušynuose plačiais langais šviečia Vilniaus V. Kapsuko universiteto ir Inžinerijos statybos instituto fakultetų korpusai, daugiaaukščiai bendrabučių bokštai. O projektuotojų brėžiniuose vis labiau ryškėja specialiųjų vidurinių mokyklų kompleksas. Jį numatyta pastatyti Baltupiuose.

Romualdas Česna

DARBININKES, KOLŪKIETES, TARNAUTOJOS, MOKSLININKES

* Moterys aktyviai dirba visuomeninėje gamyboje. Nuo 1971 metų Tarybų Lietuvos liaudies ūkyje dirbo darbininkės ir tarnautojos vienosios vyrų ir moterų skaičius. Nuo 1980 metų moterys sudaro 52 procentus visų darbininkų ir tarnautojų ir 43 procentus kolūkių.

* Sveikatos apsaugos, kūno kultūros ir socialinio aprūpinimo įstaigose moterys sudaro 83 procentus bendro dirbančiųjų skaičiaus (1945 m. — 67 procentus), prekybos, visuomeninio maitinimo, materialinio-techninio tiekimo ir realizavimo sistemose — 78 procentus (1945 m. — 64 procentus), švietimo ir kultūros įstaigose — 78 procentus (1945 m. — 53 procentus), valstybės ir valdymo aparate — 68 procentus (1945 m. — 30 procentus).

* Visų liaudies ūkyje dirbančiųjų su aukštuoju mokslu tarpe moterys sudaro 56 procentus.

* Baigusių aukštąjį mokslą ir dirbančiųjų žemės ūkyje agronomų, zootechnikų, veterinarijos gydytojų tarpe 39 procentus sudaro moterys.

* Dirbančiųjų liaudies ūkyje ir turinčių specialųjį vidurinį išsimokslinimą tarpe moterys sudaro 65 procentus.

* Turime 48 moteris mokslo daktaras, arba 14 procentų visų mokslo daktarų, mokslo kandidatų — 1446, arba 29 procentus. Trys moterys išrinktos Mokslių Akademijos narinėmis-korespondentėmis.

* Aspirantūroje mokosi 250 moterų, arba 27 procentai visų aspirantų.

* Kas trečias Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas, kas antras vietinių Tarybų deputatas — moteris. Į TSRS Aukščiausiąją Tarybą Deputatais iš mūsų respublikos išrinkta 65 moterų (iš viso 41 deputatas).

* Tarybų Lietuvoje liaudies teisėjais dirba 32 procentai moterų, daugiau kaip pusė liaudies tarėjų — moterys.

* Beveik 21 tūkstantis respublikos moterų apdovanotos TSRS ordinais ir medaliais. Iš jų vienai suteiktas Tarybų Sąjungos Didvyres vardas, 46 — Socialistinio Darbo Didvyres vardas, 540 moterų apdovanotos Lenino ordinu, 160 — Spalio revoliucijos ordinu, trys — Tautų draugystės ordinu.

M. KARALIENĖ,

Lietuvos TSR centrinės statistikos valdybos gyventojų ir sveikatos apsaugos statistikos skyriaus viršininke

KANADOS ŽINIOS

Montreal, Que.

Kas savaitę laidojame

Ilgos ir labai sunkios ligos iškankintas, kovo 24 mirė Augustinas Einikis, sulaukęs 81 m. amžiaus. Liko liūdniešios dvi dukros ir jų vyrai, taip pat švogerkas.

Velionis buvo draugiškas ir paslaugus. Jo draugai, ypač kaimynai, jo pasiges, nes reikale visuomet ištiedavo pagalbos ranka.

Buvo religinių įsitikinimų, bet nebijojo pabendrauti ir su priešingos minties tautiečiais. Skaitė "Laisvę", o anksčiau "Liaudies Balsą".

Į šermenis ir palydėti į amžnią poilsio vietą susirinko gražus būrys tautiečių, kurie po palydų, buvo puikiai pavažinti.

Kovo 25, taip pat po ilgos ir sunkios ligos mirė pažanus tautietis — Stasys Pečiulaitis, sulaukęs 86 m. amžiaus. Liko duklė su šeima.

Prieš keletą metų mirė Velionio gyvenimo draugė.

Velionis, kol sveikata leido, visuomet buvo su pažangiais. Skaitė "Laisvę", o anksčiau "Liaudies Balsą" ir dalyvaudavo įvairiuose renginiuose. Buvo draugiškas, nuoširdus.

Velionio palaikai, pagal jo pageidavimą, buvo sudegti. Kadangi šermentų ir jokių ceremonijų nebuvo, žmonės taip nepripirė, tai jiems atrodė, kad velionis dingo be žinios.

Abiejų velionių šeimoms gili užuojauta, o mirusiems amžina ramybė.

Ligoniai

Sirdies priepuoliu susirgusi S. Spaičienė. Šiuos žodžius rašant, ligonė vis dar sunkiai tebeserga.

Buvusi montrealietė, o dabar gyvenanti St. Catherine, Ont. Olga Joneliūnienė pergyveno operaciją.

O. Martusevičienė sunkiai susirgusi. Gydomi General ligoninėje.

Visoms sergančioms linkiu greitai pasveikti.

Džiaugiasi savo atostogoms

J. Kaušakienė tik grįžo į namus iš po trijų savaičių turistinės kelionės po JAV. Ji vyko su grupe turistų, suorganizuotų agentūros. Labai džiaugiasi savo kelione, nes jai teko pamatyti daug idomių vietų, pervažiuoti kelias Amerikos valstijas, būti ir Disney Land. P.

60 dienų
Kūboje —
kanadiškų
\$2,150

Atšalus Kanadoje orui, kai kurie jos gyventojai, panorę žiemą laiką praleisti šiltesnio klimato šalyse. Bet kur? Reikia pasirinkti. Daug kanadiečių iš artumo ar ipratimo keliauja į Florida. Floridoje lietuviai net keliose vietovėse turi įleidę šaknis. Kalifornija ir kitos šiltesios vietos gal ir kišenei ne tiek palankios.

Per vėliausius kelis metais pasigirdo ir Kūbos vardas. Lietuvių gal dar niekas nieko apie Kūbą neparasė — nors ten atostogavo. Turiu bent keliais žodžiais tarti, kad ši socialistinė šalis gal ir yra palankesne už kitas vietoves, nes žmogus vykdamas į Kūbą, vos tik peržengęs jos rubežius, jau būna valdžios apdraustas nuo susirgimo, kai kitose šalyse už kiekvieną gydytojo patarnavimą ar šiaip medicinos pagalbą plėšia didelių pinigų — jei nebūna apsidraudęs. Pačios maudynės savo puikiumi, baltu kaip cukrus smeliu ir vandens švara nepralenkiamos. Kainos, gal, irgi nedidesnės kaip kitur, nes už visą 60 dienų buvimą kelią, maisto (3 kartus per dieną) išlaidos tesudarė \$2,150. Kanados doleris, palyginus su jų pinigais, vertas 61¢. Tik žinoma keičiant į pezas. Už viską apmokėjau iš anksto Kanados pinigais \$2,150. Žmonės draugiški, maistas geras, ypač daug sulčių, orandžių ir kitų vaisių.

Baigdamas galiu patarti ir kitiems pabandyti atostogauti Kūboje. Kanadietis

Artejimas

Kai tėvo netenki,
Tai netenki ilgam
Ramybės širdyje,
Pašvilpaujančio
Lyg paukštis obely
Jaunatvės nerūpestingumo.

Kai motiną
Į atminimų dangų palydi,
Tai greitai pajunti,
Kad reka kas
Tau gerą darbą atmena,
O blogą žingsnį,
Tyliai atsisudamas,
Atleidžia.

Kai nyksta
Tavo balsas
Tarp retėjančių
Draugų balsų,
Nufolsti matomas,
Nematomas —
Arteji prie visų.
Tada jau tu

Iš tikro pamatai,
Kaip sleidžia
Mažytę savo šviesą
Paprasčiausių gėlių.
Tiesos ir netiesybės
Griaudėjančių žodžių
Debesy.

Tada ramus esi,
Lyg paukštis,
Lekiantis už žemės krašto.
Nematomo sieki,
Negirdimo klausais,
Sutapdamas
Su praskambėjusiais
Ir dar neišgirstais
Balsais.
Ir pro visus
Nublunkančius dažus
Daraisi pamažu
Į savo
Atminimą
Panašus.

Ir tu sakai,
Ir tik prašai:
Žydek! Žemėje,
Žiedai baltieji,
Kur tolsti matomas,
Nematomas
Arteji...

ALFONSAS MALDONIS

„LAISVĖS“ SUKAKČIAI ARTĖJANT

Balandžio 5 d. sukanka septyniolika metų JAV pažangiųjų lietuvių laikraščio „Laisvė“, kuris leidžiamas Niujorke. Kaip praneša laikraštis, iškilmingas jo jubiliejaus minėjimas Niujorke įvyks balandžio 26 d.

Šią žymią visos proletarinės lietuvių kultūros sukaitytojai ruošiamasi deramai paminėti ir Tarybų Lietuvoje, kur didžiai vertinami mūsų pažangiųjų užsienio tautiečių nuopelnai.

Lietuvos kino studija šiam įvykiui skiria specialų „Tarybų Lietuvos“ žurnalo numerį, kurio autorius Robertas Verba.

Sukurti sukaitytojai „Laisvės“ medaliai.

Kaune, K. Poželos spaustuvelyje, spausdinamas jubiliejinis „Laisvės“ albumas (nuotraukoje matome jo viršelį), skirtas laikraščio leidėjams, skaitytojams, rėmėjams. Minint „Laisvės“ 60-metį, irgi buvo išleistas albumas. Redakcine komisija (A. Bimba, E. Jeskevičiūtė, A. Petrika) tada surinko daugumą leidinio medžiagos, komisijos pageidavimu albumas buvo atspausdintas Tarybų Lietuvoje, K. Poželos spaustuvelyje. Tad ir naujojo albumo gimimo vieta — ta pati. 70-mečio albumą „Lais-

vės“ redakcija paprašė sudaryti Lietuvoje. Išleisti jubiliejinį leidinį padėjo „Tėviškės“ draugija ir „Minties“ leidykla, o jį sudaryti buvo paprašyti emigracijos tyrinėtojai Vytautas Kazakevičius ir Bronius Ragutis.

„Laisvės“ jubiliejinėje 70-mečio knygoje sutelkta įvairi medžiaga, pasakojanti apie laikraščio istoriją, žmones, ryšius su Lietuva, taip pat spausdinami atskiri sveikinimai. 160 psl. knygoje gausiai pateikiama rašinių, kurių autoriai — pažangaus užsienio lietuvių judėjimo veikėjai, taip pat Tarybų Lietuvos visuomenės ir kultūros atstovai. Po leidėjų įžangos žodžio trumpu sveikinimu kreipiasi „Laisvės“ redaktorius A. Bimba. „Laisvės“ redaktorius, bendradarbius, rėmėjus ir skaitytojus sveikina Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto pirminis sekretorius P. Griškevičius. Apie „Laisvę“ ir ryšius su ja rašo S. Jokubka, J. Yla, I. Mizarienė, P. Venta, K. Karosienė, A. Jonikienė, M. Stenslerienė, A. Taraška ir kt., laikraštį sveikina lietuvių literatūros draugija ir lietuvių darbininkų susivienijimas. Pateikiamos „Laisvės“ istorijos apžvalgos, rašoma apie pažangią užsienio lietuvių knygą, išleis-

tas Tarybų Lietuvoje, apie leidybą „Laisvės“ veiklą. „Laisvės“ ryšius su Lietuva ir jos nuopelnus aptaria, ją sveikina A. Laurinciuksas, L. Petkevičienė, R. Sarmaitis, L. Kapočius, P. Petronis, V. Zinkevičius, G. Zimanas, K. Korsakas, J. Baltušis, V. Reimeris, J. Būtenas, L. Valbasys, R. Petrauskas, A. Petraitis, P. Likša; spausdinami Lietuvos TSR rašytojų ir žurnalistų sąjungų, Lietuvos darbuotojų kolektyvinių sveikinimai.

„Tėviškės“ draugijos žurnalistas P. Karlonas pateikia plačius reportažus iš apšaukimo penkių laikraščio vyriausiųjų redaktorių teviškės.

„G. k.“ Inf.

LEONAS VAINIKONIS

MINČIŲ MOZAIKA

Kai namas dega, kaminas dūmams nereikalingas.

Sumalti žmogų galima ir be girnų.

Žodžiai, atsimušę į kitą žmogų, grįžta su prieskoniais.

Išėjęs iš restorano, jis čia pat surengė savo kūrybos vakarą.

Priėdęs velnių, sotus nebūsi.

Ne tik šachmatų lentoje pestininkas užpuola karalių.

Jo kalba, kaip ir kava, buvo su nuosėdomis.

Kad būtų sąžinė švari, pirmiausia reikia ją turėti.

Kada žmogul sunku, jis prisimena ir tą, kuriam į veldą vakar spjovė.

Ožys ožį surietė į ožio ragą.

Bibliotekas apiplėšia ne vagys, bet skaitytojai.

Žemė tokia maža, kad pasiklysti joje neįmanoma.

Ruduo savo spalvomis nesididžiuoja, nors jos ir pačios gražiausios.

Originalus gali būti ir tylėdamas.

Jei pagal asilo ausų dydį matuotume kvailumą, tai gudriausias būtų šikšnosparnis.

Jei kada nors užgestų saulė, tikriausiai kumiai pragręžtų.

Kiekvienas miškas turi savo vilką.

Audra už savo darbus ataskaitos niekam neduoda.

Satyrą įgėlusį gyvena, bitė — miršta.

Kūrybine ugnele cigaretės neuzdegsi.

Sunkiausia rašytojui, nes jam tenka pergyventi savo herojų likimus.

LIETUVOS LAIVO KAPITONO
PADĖJĖJAS PETRAS PETRAVIČIUS

Klaipėdos hidrometeorologinės observatorijos mokslinio tyrimo laivo „Levas Titovas“ pirmasis kapitono padėjėjas Petras Petraavičius seniai domisi tapyba, yra žinomas kaip produktyvus liaudies meistras.

Neseniai laivas atliko didelę kelionę per tris vandenynus ir penkiolika jūrų. Tai, ką pastebi dalininko akis matė kelionėje, jis pavaizdavo savo kūriniuose, kurie buvo eksponuoti personalinėje parodoje Klaipėdoje.

Nuotraukoje: pirmasis kapitono padėjėjas Petras Petraavičius prie savo sukurtų darbų. B. Aleknavičiaus nuotr.

„LAISVĖS“ REIKALAI

Nuo kovo 18 d. iki kovo 30 d. sveikinimų „Laisvės“ 70 m. jubiliejui gavome sekamai:

Elzbieta Repšienė, Dorchester, N.Y.	\$100.00
L. S. Klubas, Miami, Fla., per N. Iešmantienę	100.00
Jonas Smalenskas, Miami, Fla., per N. Iešmantienę	100.00
Aldona ir Paul Alekna, Miami, Fla., per N. Iešmantienę	100.00
Antosė ir Antanas Jociai, Clearwater, Fla., per P. Alekną	100.00
Paul Pajuodis, London, Ont., Canada, per T. Rimdžių	85.00
Toronto LLD kp., Ont., Canada, per T. Rimdžių	70.00
Toronto Moterų Klubas, Ont., Canada, per M. Daugėlienę	70.00
LLD 75 kp., Miami, Fla., per N. Iešmantienę	70.00
LLD 145 kp., Los Angeles, Cal., per V. Railą	70.00
Mike ir Mary Bartkus, Benld, Ill.	70.00
Ona ir William Stakėnai, Brandon, Fla., per P. Alekną	70.00
Suzanna Kazokytė-Jones, Frackville, Pa.	70.00
V. ir M. Railai, Whittier, Cal.	50.00
M. S. Aliukoniai, Paterson, N. J.	50.00
L. J. Bagdonas, Pittsfield, Mass.	33.00
N. ir A. Iešmantai, Lauderdale Lakes, Fla.	25.00
Jule Lazauskienė, Lauderdale Lakes, Fla., per N. Iešmantienę	25.00
J. S. Yurevičiai, Fla., per N. Iešmantienę	25.00
Mary Kaunas, St. Clair, Pa.	20.00
Margareta ir Jonas Miller, Seminole, Fla., per P. Alekną	20.00
Lillian Novak, St. Petersburg, Fla., per P. Alekną	20.00
Amelia Damalakas, St. Petersburg, Fla., per P. Alekną	20.00
M. Svinkūnienė, Waterbury, Conn., gražina Conn. vajininkų laimėtą dovaną	20.00
A. A. Mikuliai, Montreal, Que., Canada, per P. Kisieliene	16.00
Petras Žilinskas, Sun City, Cal.	10.00
F. Klaston, Huntington Sta., N. Y.	10.00
P. Bizokas, Des Laurentides, Que., Canada	10.00
Mary Adams, Lake Ronkonkoma, N. Y., per N. Ventienę	10.00
L. ir M. Jakštai, Nesconset, L. I., N. Y., per N. Ventienę	10.00
Vincas Keršulis, per N. Ventienę, Brooklyn, N. Y.	10.00
Mary Grigūnienė, Norwood, Mass., per M. Uždavinį	10.00
B. Kubilienė, Pasadena, Cal.	5.00
C. Čizauskas, Chicago, Ill.	3.00
N. Shumbris, Bayside, N. Y.	3.00
J. Leskevich, Toronto, Ont., Canada	1.00

Sirdingai dėkojame.

Administracija

„LAISVĖS“ BENDROVĖS DIREKTORIŲ
ruošiamos

Ekskursijos į Tarybų Lietuvą

Šiais mūsų laikraščio 70 m. jubiliejiniais metais ruošiamos dvi ekskursijos į Tarybų Lietuvą.

Pirmoji išvyks birželio 22 d., grįš liepos 8 d.

Antroji išvyks rugpjūčio 12 d., grįš rugpjūčio 29

Abi grupės Lietuvoje išbus po 10 dienų. Pirmoji vyks per Helsinkį ir Maskvą, grįš taip pat tuo pačiu keliu. Antroji grįš per Leningradą.

Kaina iš New Yorko birželio 22 d. grupei \$1,410. Rugpjūčio 12 d. grupei \$1,465.

Prašome visų, norinčių vykti, greit užsakyti vietas, prisiunčiant užstatą \$100.

Visais reikalais kreipkitės į

„LAISVĖS“ ADMINISTRACIJĄ
102-02 Liberty Ave., Ozon Park, N. Y. 11417

MONTREAL, QUE., CANADA

Mirus

Augustinui Einikiui

Reiškiamė gilią užuojautą velionio dūkroms, švogierkai ir kitiems artimiesiems, o mes apgailestaujame netekę gero tautiečio.

B. M. Salčiūnai W. Markievicz
L. P. Kisiellai J. Stukas
V. O. Verbylai B. Kvietinskis
J. V. Knistautai J. Braknis
J. N. Kaušylai E. Vilksis
E. H. Jagelavičiai J. Skripka
M. Janušienė E. Petrauskienė
V. Vekterienė O. Mikaliūnienė
M. Jurgutienė A. Suplevičienė

Toronto, Ont.

MIRĖ M. KULOKAS

— Kovo 21 dieną buvo palaidotas lietuvių kapinėse Mykolas Kulokas, senas torentietis, sulaukęs 82 metų amžiaus. Nulūdime paliko žmona, du sūnus, marti ir anūkėlis.

Velionis buvo senas Sūnų ir Dukterų Draugijos narys, o dabar TLSD Klubas narys. Pašalpinėj draugijoje daug metų buvo maršalka. Buvo laisvų pažiūrų, skaitė pažangią spaudą. Buvo draugiš-

kas, mėgo susitikti su tautiečiais. Lankydamas parengimuose.

Buvo kilęs iš Lazdijų rajono. Kanadon atvyko 1927 metais.

Gili užuojauta šeimai, o jam lai būna lengva Kanados žemėlė.

Rep.

SVEIKINIMAS

KLLD CK sveikina „Laisvę“ su 70 metų jubiliejumi ir linki sėkmės tęsti tą kilnų darbą toliau. O jos darbuotojams linki sveikatos ir energijos.

TORONTO, ONT.

Mirus

Mykolui Kulokui

Reiškiamė gilią užuojautą jo žmonai, sūnams ir visiems giminėms ir apgailestaujame netekę gero tautiečio. Tėbūna lengva jam Kanados žemėlė.

A. Vilkienė V. Masienė
A. M. Berškiai B. Janauskienė
P. Alksnis S. J. Kuisiai
M. Pūrienė J. M. Mileriai
K. Kulikauskienė P. M. Daugėlai
T. Maskelis M. Paužienė
M. E. Simkūnai A. Strolienė
J. R. Kuktarai A. Jurgutaitis
J. Leskevičius J. Sinkūnas
M. Vaitkienė J. Ilgutis
V. Grinevičienė V. Rimdeika
A. Ragauskas Ch. Morkūnas
K. Ragauskienė J. Valaitis
V. S. Marcinkevičiai J. B. Morkūnai
J. J. Kundratiai B. L. Lukai
J. A. Žuliai A. Poškienė
K. A. Narusevičiai I. Rukienė
A. Vaičiulienė F. Balnys
M. Kuprėnienė A. A. Gudžiauskai
E. Jarienė F. J. Jančiai
M. G. Guobai F. E. Laurusevičiai
S. E. Paberaliai J. A. Ylai

DU MIELI SVEČIAI IŠ TARYBŲ LIETUVOS

Tarybiniai turistai pas Merą Koch New Yorko rotušėje. Kairėje su turistais žurnalistas Sigitas Krivickas, o dešinėje LKP Kauno miesto antrasis sekretorius Juozas Jaruševičius.

Sunkiai skynėsi sau kelių metų pavasaris. Ilgai jautėme žiemos atgarsius. Jau buvo kovas, o dar pasnigdavo. Gerokai vargino atšiaurūs vėjai. Jie įsisiautė pučia New York'e iš visų pusių, kad nežinai, nė kur slėptis. Tačiau, kaip ir turėjo būti, pavasaris paėmė viršū. Dabar jau džiaugiamės šiltesnėmis dienomis.

Panašiai yra ir valstybių santykiuose. Štai atėjus į Baltuosius rūmus (White House) naujai valdžiai, tebesijautia politinis atšalimas santykiuose su Tarybų Sąjunga, bereikalingų išpuolių "vėjai". Tačiau dauguma demokratų nusiteikusių amerikiečių supranta, kad vienintelis kelias pasaulio taikai išsaugoti yra normalūs santykiai su didžiausia pasaulio valstybe — TSRS.

Todėl, nežūrint vyriausybinių santykių pablogėjimo, dauguma mūsų krašto gyventojų linę į nuosirdų bendravimą su tarybiniais žmonėmis. Tai patvirtina pirmosios šiemet tarybinės turistinės grupės viešėjimas Jungtinės Amerikos Valstijose. Tarp dvidešimties įvairių profesijų — darbininkų, pedagogų, gydytojų, teisininkų — atstovų buvo ir du svečiai iš Tarybų Lietuvos.

Tai LKP Kauno miesto antrasis sekretorius Juozas Jaruševičius ir Klaipėdos miesto liginės vyriausias gydytojas Antanas Vinkus. Jiems teko lankytis Washington'e, Atlantoje, San Diego, Seattle ir New York'e. Kelionės pabaigoje atvykę į New Yorką, abu svečiai apsilankė "Laisvės" pastogėje.

Prie suruošto vaišių stalo turėjome įdomų pokalbį su dviem žymiais vyrais iš mūsų giminės. Jie du papasakojo, kad daugelyje aplankytų JAV miestų teko susitikti su studentais, profsąjungų veikėjais įvairių profesijų atstovais.

— Mes įsitikinome, — pasakė Juozas Jaruševičius, — kad tebėra realios perspektyvos toliau vystyti draugiškus santykius tarp mūsų šalių, o taip pat atgaivinti platesnį ekonominį ir kultūrinį bendradarbiavimą.

Svečias taip pat pabrėžė, kad visada tarp susipratusių amerikiečių, pasisakiusių už tokį bendradarbiavimą, buvo

ir pažangūs Amerikos lietuviai. Draugas Jaruševičius ypač pabrėžė reikšmę "Laisvės" laikraščio, kurio visiems leidėjams, rėmėjams ir skaitytojams jis perdavė nuosirdžiausius savo miesto darbo žmonių sveikinimus:

— Mes džiaugiamės ir didžiuojamės jūsų ištverme, jūsų ryžtu ir pasišventimu kovoję už šviesiausius žmonių idealus. Karštai sveikiname visus laisviečius mūsų mylimo "Laisvės" laikraščio septyniadesimtmečio proga! Tarybų Lietuvos nusipelnę gydytojas Antanas Vinkus pasakė:

— Žavėdamasis jūsų atkaklumu, aš, kaip gydytojas — pačios taikingiausios žemėje profesijos atstovas, noriu iš visos širdies palinkėti jums sveikatos ir dar kartą geros sveikatos. Tegu visų mūsų džiaugsmui "Laisvė" ir laisviečiai gyvuoja ir darbuojasi ilgus ilgus metus!

Svečiai papasakojo, kad San Diego mieste jie buvo pakviesti dalyvauti to miesto tarybos posėdyje. San Diego mayoras Wilson pažymėjo, kad jam įdomus tarybinės delegacijos atsilankymas ir pareiškė viltį, kad ateityje stiprės visuomeniniai Tarybų Sąjungos ir JAV kontaktai.

Juozas Jaruševičius, kaip Kauno miesto Liaudies deputatas, kartu su Maskvos miesto Liaudies deputatų tarybos atstove, Socialistinio Darbo Didvyre, audėja Valentina Pogibeleva lankėsi New Yorko City Hall. Juos priėmė New Yorko City Councilwoman Carol Grietzel. Tuo pat metu City Hall rotundoje vyko press-konferencija, kurioje advokatas Ted Kneel kritikavo mūsų miesto mayoro Ed. Koch politiką dėl miesto tvarkymo. Pasibaigus press-konferencijai, rotundoje pasirodė mayoras Koch. Laikraštis New York Times apie šį epizodą taip parašė:

"He swept through the rotunda of City Hall, all the while studiously ignoring Mr. Kneel, who stood only a few feet away. The mayor greeted a friend, City Councilwoman Carol Grietzel. With the Manhattan Democrat were several visitors from the Soviet Union. The Russians chattered

excitedly, and took turns snapping pictures of each other with Mr. Koch, who mugged and kibbited and seemed fully aware that all the attention was on him. Off to the side, Mr. Kneel looked mildly disconsolate."

Taip apskrusis mūsų miesto mayoras prisidengė susitikimu su tarybine delegacija, kad nereikėtų prie žurnalistų susiremti su opozicija dėl tikrai kritiškų New Yorko problemų — gatvių nešvaros, kriminalyčių, nežaboto landlordų lupikavimo už butų nuomas. Nedidelį žurnalisto iš New York Times Clyde Haberman išprusimą rodo tai, kad jis visus tarybinius City Hall lankytojus pavadino rusais, nors jie buvo aiškiai pristatyti pasakant, iš kokių miestų ir kokių respublikų atvyko. Visgi pats tokio susitikimo faktas rodo, kad svarbiausia yra asmeniškai bendrauti ir geriau pažinti vieni kitus, negu būti atsitverus nepasitikėjimo sienomis.

Abu keliauninkai iš Lietuvos sakė, kad Amerika paliko jiems gilų įspūdį. Didžiausius šio krašto miestus pastatė, galinąja industriją sukūrė daugybės tautų atstovai, suvežti arba suvažiavę iš viso pasaulio. Įdomi yra ir Amerikos lietuvių istorija. Ypač malonus svečiams buvo susitikimai su draugiškai Tarybų Sąjungos ir Tarybų Lietuvos atžilgiu nusiteikusia amerikiečiais bei tautiečiais.

— O mes, savo ruožtu, — tarė "Laisvės" publicistė ir leidėja Ieva Mizarienė, — norime padėkoti visiems tiems draugams Tarybų Lietuvoje, kurie nepamiršta mūsų, kurie mums padeda šiuo nelengvu laiku savo gerais raštais apie dabartinį gražų savo gimtojo krašto gyvenimą.

"Laisvės" direktorių tarybos pirmininkas Povilas Venta papasakojo svečiams apie pasirošimą "Laisvės" 70-mečio jubilėjaus iškilmėms, kurios įvyks "Laisvės" naujai suremontuotoje salėje balandžio 26 dieną. Jis taip pat gražiai prisiminė "Laisvės" redaktorių Antaną Bimbą, kurio sveikatai labai pakenkė pernyktė automobilio katastrofa. Tačiau, pasakė Povilas Venta, tikimės, kad draugas Antanas galės dalyvauti "Laisvės" jubiliejiname parangime.

Svečiai apdovanojo laisviečius gražiais lietuviškais suvenyrais. Šis susitikimas visiems jame dalyvavusiems paliko kuo maloniausius prisiminimus.

Rep.

Puiki dailininko Roberto Feiferio dovana

HELEN IR ROBERTAS FEIFERIAI

Mūsų jubiliejinės "Laisvės" laidos pirmas puslapis, balandžio 24 d., bus papuoštas dailininko Roberto Feiferio piešiniu. Tai jau ne pirmą Roberto dovana "Laisvei". Jis išpiešęs ir padovanojęs 50-ųjų ir 60-ųjų metų jubiliejinus leidinius.

Kaip jau buvo minėta, Laisvės salę puošia sveikinimas 70-mečiui, kurį nupiešė ir padovanojo Robertas. Iškaba labai papuošė mūsų salę. Kiekvienas įėjęs tuojau pastebi sveikinimą.

Draugai Robertas ir Helen buvo pasirodę atvykti į mūsų jubiliejinį minėjimą balandžio 26 d., bet dabar atrodo, kad negalės dalyvauti ne tik dėl neišveikatos jų pačių, bet ir sūnaus Freddie, kuris gyvena Kalifornijoje. Veikiausiai Robertas ir Helena turės vykti aplankyti sūnų. Mes užjaučiame draugus Feiferius ir labai gailimės, kad neturėsime jų mūsų tarpe.

Už piešinius, mielas Robertai, širdingai dėkojame. Tai brangi dovana!

Ieva Mizarienė

Miami, Fla.

Gerbiamoji "Laisvės" redakcija!

Šiandien gavusi "Laisvės" perskaiciu savo rašytą korespondenciją kovo 18 d. Moters Dienos prisiminimo rašiny radau klaidą. Malonėkite šią klaidą pataisyti. Jūsų pažymėta, kad tiek daug svečių sulaukti iš šiaurės į saulėtąją Floridą žiemą praleisti nesitiekėjome. Mano buvo rašyta, kad tiek daug svečių nesitiekėjome turėti. Atsilankė iš apylinkės ir iš įvairių šiaurės vietovių, kurie į saulėtąją Floridą žiemą važiuoja praleisti.

Gal ir jau taip netikusiai parašiau, bet kai sakinyje trūksta kelių eilučių, atrodo labai jau juokinga.

Draugiškai
N. Iešmantienė

Tarp lietuvių

Niuorko Lietuvių Moterų Klubu narė Frances Maželienė jau gydyosi namie po priežiūrą jos mylimos dukrėlės Frances Baltrus. Maželienė pradžioje vasario mėnesio išsilaužė šlaunį puldama namuose. Jai teko išbūti ligoninėje penkis savaites, o dabar gydyosi namie. Draugė labai apgailestauja, kad kol kas negali dalyvauti mūsų susirinkimuose bei pobūviuose.

Daratelė Murelienė jau grįžo į namus Warminster, Pa., po sunkios operacijos padarytos gerklėje. Chirurgai išėmė auglį, kuris nebuvo piktybinis. Smagi žinia!

Niuorko Lietuvių Moterų Klubu Moters Dienos minėjime po \$5 aukoją A. Bimba, Tessie Stočkienė ir A. Lupsevičienė. Jų vardai buvo praleisti aprašyme iš Kovo 8 d. pobūvio.

Siomės dienomis "Laisvėje" dirbantieji darbininkai turime pavargti, nes namas taisomas — sienos dažomos, elektra taisoma, grindys valomos. Bus gražu mūsų 70-mečio minėjime, bet dabar reikia pakentėti dėl visokių kvapų.

Ieva

TERMITŲ ANTPLODIS

Senovinio Italijos miesto Udinės istorinis centras neseniai nukentėjo nuo katastrofiško žemės drebėjimo, o dabar jam vėl grėsia naujas pavojus. Daugumą senovinių namų miesto centre pradėjo masiškai pulti termitai. Milijonai vabzdžių be gailės naikina visą, kas padaryta iš medžio. Daugelis pastatų vos negrįžta. Kovoti su šiais vabzdžiais yra sunku, nes jų visiškai neveikia chemikalai. Vienintelis būdas — sudeginti seną medieną ir ją pakeisti nauja ir impregnuota. Bet ką daryti su senoviniais baldais ir meno vertybėmis? Kol kas mokslininkai negali atsakyti.

Koncertas ir banketas

"LAISVĖS" 70 M. JUBILIEJAUS PROGA

įvyks Laisvės salėje,
102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y.
sekmadienį, balandžio 26 d.

Koncertas prasidės 2 val. po pietų. Tikimės turėti menininkų iš Tarybų Lietuvos, taipgi ir iš JAV.

Po koncerto bus banketas, puikūs pietūs, paruošti Jono Belecko priežiūroje.

Prašome visų, kurie manote dalyvauti, pranešti "Laisvės" administracijai iš anksto, kad galėtume užsakyti užtenkamai maisto.

Auka \$15.

NEPAMIRŠKIME!

Šie 1981 metai "Laisvės" 70 m. jubiliejiniai.
"Laisvės" dalininkų suvaziavimas įvyks

balandžio 26 d. 10 val. ryto,

Laisvės salėje,
102-02 Liberty Ave.,
Ozone Park, N. Y.

GARBĖ

[ELENAI ir ROBERTUI FEIFERIAMS]

Helenute, Helenute,
tu rašai mums ir rašai
Mūs veikimo visą eigą
Vis teisingai aprašai.

Tau dėl rašymo prisieina
Nemiegoti daug naktų,
Nes, mat, reikia vis galvoti
Kad raštai geri būtų.

Bet tau sekasi rašyti,
Tu tam talentą turi
Ir gražus kad visą darbą
Liaudies labui vis skiri.

O jau Robertas mielas
Dailininkas mūs gabus,
Vis tik taish, vis tik puošia
Liaudžiai vaikščioti takus.

Net ant knygų bei žurnalų
Jo įvairūs piešiniai,
Nuolat žiba, nuolat mirga
Lyg žvaigždžių spinduliai.

Mums džiugu,
kad judu dirbat
Liaudies labui, ne kitiems
Ir kad jūsų toks veikimas
Teikia garbę jums abiem.

Jonas Juška

BRIEFS

Violent crime rose 13 percent last year, the largest increase in a dozen years, the Federal Bureau of Investigation reports.

After more than a decade of delays, New York City was ready to begin a billion-dollar effort to complete its basic sewage treatment system. But city officials now say President Reagan's proposed budget cuts once again threaten the entire program.

In a super market a woman holds up a plastic bag for me to see which had three medium size tomatoes in it marked 1 dollar, 49¢. I can't afford it," she said unhappily putting the bag in her cart. "Neither can I." I said. And there are hundreds of others who can't afford today's high prices and are forced to deny themselves many things they would like to have. It's a shame to see things like this in this rich country of ours.

They say magazines, newspapers, radio and television reflect the nation's mood: What is happening to us? Are we a sick people? Is the violence a symptom of a rotten, corrupt society? The answer springs from the dead and wounded of our leaders, from the crime statistics of our cities, the after-dark fears of most Americans in their own neighborhoods.

Many prominent persons in the arts have testified in recent days before a Senate Appropriations subcommittee pondering proposed cuts in arts programs paid for in part by the Federal Government, but only one witness so far has put her testimony in song.

Leontyne Price, the Mis-

issippi-born soprano, gave an impassioned speech before the subcommittee, begging it not to cut the National Endowment for the Arts budget by 50 percent, as proposed.

Then, a cappella and to the tune of Irving Berlin's "God Bless America," Miss Price sang: Save the performing arts, Arts that I love. Stand beside us, And guide us, Through the night with Those funds from above. From the mountains, To the prairies, To the oceans

white with foam, Please save the performing arts, Don't let us fall.

After acknowledging heavy applause and a standing ovation, Miss Price explained outside the hearing room in the Dirksen Senate Office Building why she had burst into song.

"It's always been my way of making a point," she said. "Why not use what you've got? But I'm not trying to start a new career as a lyricist, I assure you."

(The New York Times)
March 28, 1981

Ile

Leontyne Price

Sugrišiu

Sugrišiu, būtinai sugrišiu. Gal būtų suvyrukliu berželiu, Gal žibute melsva pražysiu Paunksmėj bundančių miškų.

Gal vėjelio miškais praskrisiu, Suvirpinsiu stygas pušų. Akmenėliu gal nusirisiu Gelmėn skaidriųjų vandenų.

Ankstybą vasaros gal rytą Rašos žibėsiu lašeliu; Daržely atgaivinsiu rūtą Palaistysiu džiaugsmu žaliu.

Gal mano žodžiai skambės posmuos Liaudies dainuojamos dainos. Kaip mūsų bočiai narsiai kovės Už brangią laisvę Lietuvos.

Sugrišiu, būtinai sugrišiu: Gal rugio daigėliu žaliu, Gal žibute melsva pražysiu— Visai išnykti— negaliu! Albina Gudynienė

TIESOS KRISLAI

Viena kregždė nepadaro pavasario, bet pavasario šaukliu gali būti.

Ir gaidys savo kieme drusus ... kol jo neužpuola vanagų gauja. Norėdamas sunaikinti tautą, pradėk nuo kalbos. Ne patrankos saugo tautą nuo pražūties, bet kalba. Todėl meilė gimtajai kalbai tegul neužgęsta niekad.

Sugriauti tai, ką kiti pastatė, didelio mokslo nereikia. Pastatyti ne visi sugeba. Atitrūkė nuo tautos kamieno, tik šiaudadūšiai užmiršta gimtą kalbą. Savi marškiniai arčiau kūno. Tik ne visava jie šildo. Gyvybė duota gyvenimui. Tik ne visi tai supranta. Negeras paukštis, kuris savo lizdą teršia. Dar blogesnis, kuris negeroves paskleidžia kitų tarpe. Norint suprasti žmones, reikia jų tarpe pagyventi.

Kęstutis Baltūnas

Prie "Laisvės" namo — iš kairės: S. Krivickas, S. Stasiukaitienė, Klaipėdos miesto liginės vyriausias gydytojas Antanas Vinkus, Ieva Mizarienė, LKP Kauno miesto antrasis sekretorius Juozas Jaruševičius, Nelė Ventienė, LDS sekretorius Petras Wilk ir Povilas Venta.